

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Första Kammaren. N:o 23.

Onsdagen den 20 april, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 13 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets memorial n:o 64, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande riksstatens femte hufvudtitel;

lagutskottets utlåtande n:o 67, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående skyddskoppymningen i riket; äfvensom

första särskilda utskottets utlåtande n:o 1, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nädiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken, till lag angående ändrad lydelse af 19 kap. 4 § ärfdebalken, till lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 8 § handelsbalken, till lag angående ändrad lydelse af 70 § utsökningslagen, till lag angående ändrad lydelse af 5 § konkurslagen, till lag om boskilnad, till lag angående ändring i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862, till lag om bodelning vid äktenskapsskilnad, så ock om frånskild hustrus ansvarighet för gäld i boet, samt till lag om ändrad lydelse af 39 och 40 §§ i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875; dels ock två till följd af Kongl. Maj:ts proposition väckta motioner.

Föredrogs å nyo Kongl. Maj:ts under gårdagen bordlagda nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Om bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Om bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.
(Forts.)

Herr Alin: Jag inser mycket väl, att arten af de underhandlingar, som regeringen haft att föra, innan den fattade beslutet om den proposition, som nu föreligger, har kunnat vara sådan, att det varit för regeringen omöjligt att komma fram med ifrågasvarande proposition tidigare, än nu skett. Det är därför icke heller min mening att, med hvad jag nu kommer att säga, göra någon anmärkning emot regeringen med anledning af att vi icke förr fått emottaga den kongl. propositionen, ehuru jag icke kan underlåta att beklaga, att den tid, vi hafva på oss att behandla densamma, är så kort, som den är, och dessutom tages i anspråk af andra riksdagsöromål. Då denna tid således är mycket begränsad, har jag velat begagna det tillfälle, som nu erbjudes, att yttra några ord om innehållet i den kongl. propositionen, för att dermed fästa bevillningsutskottets uppmärksamhet på en omständighet.

Den kongl. propositionen är af väsentligen samma innehåll nu som i fjol. Men det är just med afseende derpå, att det är samma innehåll, som jag skulle vilja göra ett påpekande.

Såsom herrarne erinra sig, föreslog bevillningsutskottet i fjol, att till den kongl. propositionen skulle fogas ett tillägg af innehåll, att Riksdagen »måtte besluta, att, derest Kongl. Maj:t skulle finna, att Sveriges behandling i handels- och sjöfartsförhållanden såsom den af Norge mest gynnade nation i ett eller annat afsevärdt hänseende varder upphäfd, eller motsvarande rättigheter, som i § 2 mom. 2—4 af ofvannämnda förslag medgifvits vid införsel till Sverige, skulle vid införsel till Norge förvägras, Kongl. Maj:t må ega att när som helst förordna, det denna författning delvis eller helt och hållet skall upphävas.»

Detta utskottets förslag antogs af Första Kammaren, men förkastades af Andra Kammaren, i följd hvaraf det icke blef Riksdagens beslut.

Sedan dess har emellertid det förhållandet inträffat, att i den motsvarande norska lagen, i dess sista paragraf, har intagits en bestämmelse liknande den, som bevillningsutskottet förra året föreslog Riksdagen att antaga, i det att första delen af sista paragrafen i den norska lagen lyder: »denna lag skall träda i kraft den 13 juli 1897 — förutsatt, att motsvarande bestämmelser antagas i Sverige såsom gällande från samma tidpunkt — och skall förblifva gällande, så länge man i Sverige har samma bestämmelser, eller här i riket icke annorlunda genom lag blir bestämdt, dock icke längre än till den 15 maj 1898.»

Vid sådant förhållande synes det mig, som om det skulle hafva varit riktigt och i sin ordning, att i det nu framlagda kongl. förslaget hade ingått en motsvarande bestämmelse, d. v. s. en bestämmelse af innehåll, att denna lag skall gälla, så länge motsvarande bestämmelser gälla i Norge. Det är på denna sak jag ber att få fästa bevillningsutskottets uppmärksamhet, i förhoppning, att bevillningsutskottet skall fästa samma vikt vid

saken som jag och söka i det fallet komplettera Kongl. Maj:ts proposition.

Medan jag har ordet, skall jag bedja att få fästa uppmärksamheten äfven på en annan sak. — I sitt anförande till statsrådsprotokollet refererar herr departementschefen ett yttrande, som afgafs i föl af dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet. I detta referat nämnes, att »förhandlingar varit inledda med norska regeringen om upprättande af förslag till en författning af samma ömsesidigt bindande kraft som mellanrikslagen, enligt hvilken författning de båda länderna skulle tillerkänna hvarandra behandling såsom den mest gynnade nation i fråga om handel och sjöfart äfvensom erforderliga lättnader beredas gränstrafiken, men att dessa förhandlingar då icke ännu ledt till resultat af anledning, att fråga i Norge blifvit väckt om införande af differentialsystemet, och att, då denna fråga ej ännu hunnit genomgå förberedande behandling, det ansetts mindre lämpligt att för det dåvarande binda sin handlingsfrihet genom ett aftal med Sverige om behandling såsom den mest gynnade nation».

Detta var således då skälet till att en öfverenskommelse om behandling såsom den mest gynnade nation icke kunde komma till stånd. Nu yttras af den nuvarande chefen för finansdepartementet:

»I fråga om reglerandet af sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge för tiden efter den 15 nästkommande maj hafva förhandlingar egt rum med norska regeringen, hvilka likväl icke ledt dertill, att aftal kunnat med Norge träffas om ömsesidig behandling som den mest gynnade nation. Då omständigheterna jemväl i öfrigt äro oförändrade, synes lämpligt, att de bestämmelser, som under tiden efter mellanrikslagens upphörande reglerat hithörande förhållanden, må i hufvudsakligen enahanda form som hittills erhålla förlängd giltighet för tiden till och med den 15 maj 1899 eller den tidigare dag, då nytt beslut blifvit af Riksdagen fattadt.»

»Då omständigheterna jemväl i öfrigt äro oförändrade» heter det. Ja, de äro oförändrade hvad angår nu särskildt berörda punkt i det fallet, att en öfverenskommelse mellan Sverige och Norge om ömsesidig behandling såsom den mest gynnade nation icke kunnat komma till stånd, men de äro icke oförändrade i fråga om skälet till detta förhållande, i det att differentialsystemet icke vidare befinner sig i Norge på den punkt, då det föranledde till, att underhandlingarna förra året icke ledde till något resultat. utan detta system är nu antaget i Norge. Denna fråga kan således icke hafva spelat samma rol, som den spelade förra året.

Under sådana förhållanden synes det mig, att omständigheterna icke i allo äro oförändrade; och det förefaller mig, som om det skulle hafva varit godt, om det meddelats i den kongl. propositionen, hvilka hinder som föranledt, att öfverenskommelse om ömsesidig behandling som den mest gynnade nation icke kunnat

Om bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

(Forts.)

Om bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

träffas, oaktadt det skäl, som förra året föranledde samma förhållande, icke vidare är till finnandes.

Jag har velat begagna detta tillfälle för att yttra några ord i denna fråga och anhåller vördsamt, att mitt yttrande måtte få åtfölja den kongl. propositionen till utskottet.

(Forts.)

Herr statsrådet grefve Wachtmeister: Med anledning af herr Alins anförande ber jag få erinra om, att, då denna fråga i fjol behandlades, det — såsom af det vid den nu framlagda propositionen fogade statsrådsprotokollet framgår — nog varit fråga om att bestämma lagens giltighetstid så, att den skulle gälla, bland annat, så länge motsvarande bestämmelser i den norska lagen tillämpades, men en sådan bestämmelse ansågs då — lika som den fortfarande anses — medföra åtskilliga betänkligheter.

Det är ju klart, att man icke kan öfverlemna åt underordnade tullmyndigheter att, på grund af de underrättelser, som de kunna skaffa sig, afgöra, huruvida motsvarande bestämmelser gälla i Norge, utan dessa myndigheter måste hafva föreskrifter från Kongl. Maj:t. Hvad åter Kongl. Maj:ts ställning till saken beträffar, är det gifvet, att, om en författning i administrativ väg är af Kongl. Maj:t utfärdad, Kongl. Maj:t när som helst kan förklara, att densamma icke vidare kommer att gälla. En sådan bestämmelse, som herr Alin åsyftat, fans fogad till kongl. kungörelsen af den 12 juni 1860 i fråga om varors förande landvägen mellan Sverige och Norge, och äfven den samtidigt med nu ifrågasvarande förordning rörande sjöfarten och gränstrafiken utfärdade kungörelse angående varuförseln landvägen mellan Sverige och Norge af den 28 maj 1897 har i något olika form en sådan begränsning i fråga om dess giltighet, men då det är fråga om en lag, beslutad af Konung och Riksdag gemensamt, torde det icke gerna gå för sig, att Kongl. Maj:t eger att förklara, att den skall upphöra att gälla, då icke motsvarande bestämmelser gälla i Norge. Det kan vara ganska svårt att säga, i hvad mån de norska bestämmelserna äro så ändrade, att en sådan påföljd bör inträda; det förutsätter en ganska grannlaga pröfning af Kongl. Maj:t. För att en sådan pröfning skall företagas af Kongl. Maj:t, fordras, att Kongl. Maj:t, på sätt bevillningsutskottet i fjol hemställt, får uttryckligt uppdrag af Riksdagen att i förekommande fall upphäfva lagen. Då emellertid, såsom herrarne finna, bestämmelserna i författningsförslaget äro så formulerade, att de träda i kraft den 16 maj 1898 och, der icke annorlunda stadgas, gälla till samma dag 1899, så har ju nästa Riksdag, så fort den sammanträder, tillfälle att pröfva, i fall Sveriges ställning i Norge så förändrats, att lagen bör upphävas. Det kan ju sålunda i ingen händelse komma i fråga, att lagen utan reciprocitet skall gälla för längre tid än från den 16 nästkommande maj till början af nästa riksdag, och ett uppdrag af Riksdagen, sådant som det nyss nämnda, synes vid sådant förhållande mindre behöfligt.

Herr Alin yttrade vidare. att förhållandena numera icke äro oförändradt desamma som i fjol, då Norge numera antagit differentialtullsystemet. Det är nog, såsom herr Alin nämnde, förhållandet, att Norge antagit ett slags differentialtullsystem med en maximal- och en minimaltariff, af hvilka den senare i allmänhet är gällande. men Kongl. Maj:t har rätt att, om norska varor eller fartyg i annat land behandlas sämre än något annat lands varor eller fartyg. tillämpa maximaltariffen. Emellertid torde nog det norska tullsystemet ännu icke vunnit sådan stadga, att man kan veta, huruvida Norge fortfarande önskar bibehålla för någon längre tid den handlingsfrihet, som det för närvarande anser sig böra åtnjuta. Derfor synes det vara lämpligt, att denna lag endast erhåller den inskränkta giltighetstid, som varit åsyftad med den i lagen förekommande tidsbestämmelsen.

Om bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.
(Forts.)

Herr Ljungberg: Jemte det jag i alla delar instämmer med herr Alin, ber jag att få göra en anmärkning beträffande våra sjöfartsförhållanden i afseende å Norge. Det är väl bekant, att norska Stortingets majoritet i senare ären redan två gånger fattat ett beslut, som blott behöfver ännu en gång förnyas för att blifva lag. att unionstecknet skall utgå ur deras handelsflagga. Om vi fortfarande skola bevilja norrmännen alla de förmåner i afseende å sjöfarten, som de hittills haft, tyckes det då vara skäl för oss att öfverväga, om icke det bör utsättas bland vilkoren för åtnjutande af dessa förmåner, att Norge icke kommer att erhålla dem för sådana fartyg, som segla under den s. k. rena flaggan. Det är på unionel grund ensamt, som Norge åtnjutit dessa stora förmåner, bland hvilka en del utgör fullkomliga privilegier, såsom att befara vara kanaler och insjöar med samma rätt som svenska fartyg och under åtnjutande af samma förmåner i afseende på hamnavgifter och andra avgifter till kommuner. Det är väl då helt naturligt, att det icke bör kunna komma i fråga, att norrmännen få åtnjuta dessa förmåner under andra vilkor, än att deras fartyg segla under flaggan af den union, utan hvilken de aldrig erhållit dessa privilegier. Vi veta alla, att man utomlands icke erkänner den s. k. rena flaggan. Det vore då besynnerligt, om vi, emot hvilka detta tilltag egentligen är en förolämpning och ett sätt att uppenbart separera sig, skulle tillåta, att de åtnjuta alldeles särskilda förmåner, i trots deraf att de borttaga det unionella tecken, som hittills, allt sedan de erhöilo särskild örlogsflagga och. såsom ett vilkor därför, förekommit i deras handelsflagga.

Jag ber därför få hemställa, att bevillningsutskottet måtte i sitt betänkande till Riksdagen utsätta detta vilkor.

Herr Alin: Med anledning af herr finansministerns yttrande anhåller jag att få säga ett par ord.

Det är ju, såsom han säger, något ovanligt, att en förordning, som blifvit antagen af Konung och Riksdag, skall sedan kunna

af Kongl. Maj:t helt och hållet eller delvis försättas ur gällande kraft. Men det kan dock ske, om Kongl. Maj:t får ett sådant bemyndigande af Riksdagen, och det kan ligga ganska väl i sakens natur, då härvidlag, om icke till formen, så dock i verkligheten är fråga om en internationel öfverenskommelse, och det synes mig, minst sagdt, vara desto mera påkalladt, att ett dylikt bemyndigande lemnas Kongl. Maj:t, som motsvarande bestämmelser intagits i den norska lagen.

Om bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning blef den kongl. propositionen tillika med de i anledning af densamma nu afgifna yttrandena hänvisad till bevillningsutskottet.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets sistlidne dag bordlagda memorial och utlåtanden n:is 5—8.

Föredrogos och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 20, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande åtskilliga punkter af utskottets betänkande n:o 15 i anledning af väckta motioner om ändringar i tullbevillningen.

Punkterna 1—6.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 7.

Utskottets hemställen till Andra Kammaren.

Lades till handlingarna.

Utskottets hemställen till Första Kammaren.

Bifölls.

Vid föredragning af bevillningsutskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 21, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande punkten 1 i utskottets betänkande n:o 17, angående ändring af bestämmelserna rörande tullbehandlingen af velocipeder, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringsproposition.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 66, äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtanden n:is 5 och 6.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 16 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Punkten 1.

Herr Alin: Som herrarne finna af utskottets betänkande, har riksarkivarien till lön för arkivarien vid landsarkivet i Vadstena föreslagit 4,000 kronor. Han har utgått ifrån, att denne embetsman bör hafva ungefär samma ställning i afseende på löneförmaner som arkivarierna i riksarkivet. Desse hafva 4,500 kronor att börja med och två ålderstillägg, hvarterda på 500 kronor. Riksarkivarien har föreslagit 4,000 kronor att börja med för den här ifrågavarande embetsmannen jemte två ålderstillägg, hvarterda å 500 kronor, således något mindre, och detta på den grund, att lefnadskostnaderna i landsorten voro mindre än i hufvudstaden. Med afseende på detta resonement har herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet anført, att det icke bör lemnas obekaktadt, att i afseende på lefnadskostnader Vadstena ej synes kunna räknas till de billigaste landsortsstäderna. Hvad särskildt beträffade kommunalskatter, hade Vadstena länge varit en bland de mest betungade städerna i riket. I det hänseendet borde erinras derom, att i Vadstena under större delen af senaste decenniet utdebiteringen per bevillningskrona utgjort omkring 9 kronor och år 1893 uppgått till nära 11 kronor. Detta förhållande föranleder emellertid icke statsrådet att förorda annan ändring i hvad riksarkivarien föreslagit än en försämring, i det att då riksarkivarien föreslagit 2,800 kronor i lön och 1,200 kronor i tjänstgöringspenningar, så har departementschefen föreslagit 2,500 kronor i lön och 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar.

Men detta må nu vara. Utskottet har deremot ansett, att de 4,000 kronor, som både riksarkivarien och Kongl. Maj:t föreslagit, äro för mycket för ifrågavarande embetsman. Det föreslår, att hans lön skall bestämmas till 3,500 kronor med två ålderstillägg på 500 kronor hvarterda. Således skulle denna embetsman, som riksarkivarien anser böra vara ungefär likställd, i afseende å löneförmaner, med arkivarierna i riksarkivet, komma i den ställning, att han komme att sluta med det lönebelopp, 4,500 kronor, hvarmed de ifrågavarande embetsmännen i riksarkivet börja. Angående skälet till nedprutningen, yttras i utskottets utlåtande, att det skett »med hänsyn till det arbete, som kommer att åligga den tjänsteman, hvilken enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle

*Stat för
landsarkivet
i Vadstena.*

Stat för
landsarkivet
i Vadstena.
(Forts.)

förestå detta arkiv». Utskottet har dock icke angifvit hvad det menar med dessa ord. Jag vågar säga, och jag stöder mig dervidlag vid riksarkivariens och herr departementschefens anförande, att med hänsyn till arten af det arbete, som denna embetsman skall utföra, synes det mig, att, om man skall göra någon ändring i det föreslagna beloppet, 4,000 kronor, man borde göra det åt alldeles motsatt håll och gifva honom mera, men icke mindre, än 4,000 kronor.

Vi skola erinra oss, att den ifrågavarande tjänstemannen icke kommer till ett arkiv, som är bildadt och ordnadt. Han skall sjelf skapa och organisera detta arkiv. Han blir tillika ensam på platsen och får sálunda ett uppdrag, som kräfver icke blott ett ansträngande och ihållande arbete, utan äfven ett mycket magtpåliggande arbete, för hvilket kräfves en man, som, jemte den bildning och särskildt de arkivaliska studier, som för skötseln af ett arkiv i allmänhet kräfves, eger de studier och den utbildning, som fordras för att han skall kunna med tillräcklig grannlagenhet och omsorg fullgöra den organisatoriska uppgift, som alligger honom.

Jag måste därför säga — och jag hänvisar till hvad som riksarkivarien sagt om den ifrågavarande tjänsten — att det synes mig vara fullkomligt orätt, att, då man nu bestämmer lönen för denne arkivarie, sätta den så lågt, att den måste anses mindre än den, som skäligen bör komma i fråga för det arbete, som skall uträttas, och med afseende på de kvalifikationer, som kräfvas af ifrågavarande tjänsteman. Jag säger detta äfven med afseende derpå, att det är den första lön af detta slag, som nu skall gifvas, och att denna kommer att tjena som måttstock vid bestämmandet af de följande.

Med anledning af hvad jag nu anfört, anser jag mig skyldig att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Billing: Knappt hade jag väntat någon opposition mot denna punkt af utskottets betänkande, allra minst en sådan, som utmynnade i ett så skarpt uttalande som detta, att hvad utskottet här föreslagit vore fullkomligt orätt. För min del anser jag utskottets förslag vara riktigt.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på den mycket erkännansvärda villighet, hvarmed Riksdagens båda kamrar gått till mötes förslagen om inrättande af landsarkiv. Utan opposition beviljade förra Riksdagen en stor summa för inrättande af landsarkivet i Vadstena, och här på åttonde hufvudtiteln, som nu i dag föreligger, äro föreslagna två stora anslag till landsarkiv, det ena i Lund, det andra i Upsala. Riksdagen och äfven statsutskottet, hvars förslag Riksdagen bifallit, har således visat sig hafva ett öppet öga för betydelsen af dessa landsarkiv.

Nu föreligger här, såsom den förre talaren erinrade, det första förslaget till lönestat vid ett sådant landsarkiv, och man får naturligtvis pröfva detta också med tanke på, att hvad här beslutes antagligen kommer att beslutas äfven om öfriga landsarkiv. Då

kan man naturligtvis argumentera för högre lön genom att säga, att det fordras stora kompetensvilkor för dessa tjensteinnehafvare o. s. v. Men man kan också argumentera från andra sidan och säga, att, när det gäller inrättandet af en hel del nya tjänster, man har skyldighet att taga hänsyn till hvad en lämplig sparsamhet kan kräfvä. Åtminstone har man icke rätt att anklaga en sådan synpunkt för att vara en fullkomligt oriktig synpunkt.

Kongl. Maj:t har föreslagit en begynnelselöen af 4,000 kronor med två ålderstillägg; utskottet har föreslagit begynnelselönen till 3,500 kronor med samma ålderstillägg. Det är nu fråga om, huruvida denna lön är för liten. Utskottet har ansett, att med hänsyn till det arbete, som kommer att äligga den ifrågavarande arkivarien, kan den föreslagna lönen anses vara tillräcklig. Herr Alin säger sig icke kunna förstå, hvad utskottet dermed har menat. Det är därför min skyldighet att honom derom upplysa. Meningen, tanken har varit den, att om något arbete för en yngre vetenskapsman kan vara tilltalande och om någon sådans ställning kan vara behaglig, så måste det vara dens, som får sig uppdraget att, utan något annat arbete än detta, som särskildt intresserar honom, utföra sin tjänst. Utskottet har ansett, att det att vara arkivarie vid Vadstena landsarkiv skall för en på detta område kunnig man blifva den allra behagligaste tjänst, som en sådan person kan erhålla. Vidare har utskottet, här som annars, ansett sig böra jemföra den föreslagna lönen med andra löner och särskildt med elementarlärarnes. Ingen lärar väl kunna påstå, att det för att blifva arkivarie, d. v. s. antagligen först amanuensens i riksarkivet och sedan arkivarie här, fordras större kompetens eller längre tids utbildning än för att blifva lektor vid ett elementarläroverk. Har nu en lektor, som har en betydligt mera ansträngande verksamhet, det oaktadt till och med mindre aflöning än den, som här föreslagits för denne arkivarie, så synes man mig icke skäligen kunna anklaga utskottet vare sig för njugghet eller för bristande blick för en arkivaries arbete. Dertill kommer, att det här icke är fråga om personer, som någon längre tid gått och väntat på denna tjänst, då det tvärtom förhåller sig så, att, genom inrättandet af dessa landsarkiv, för amanuenserna i riksarkivet öppnat sig alldeles opåräknade utsigter till befordran. Förut har funnits en sådan arkivarietjänst i riksarkivet; nu föreligga bestämda utsigter för att få tre sådana platser. Detta innebär mycket större utsigt till befordran, än hittills funnits. Under sådana förhållanden anser jag det vara så långt ifrån, att utskottets förslag är orätt, att jag anser det fullkomligt riktigt; och jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr Säve: Den siste högt ärade talaren framhöll såsom ett stöd för statsutskottets förslag, att den ifrågavarande tjänsten skall blifva synnerligen behaglig, och att det således också skall blifva en behaglig lott för den tjänsteman, som kommer att bekläda platsen. Det tror äfven jag, men man lefver väl icke på

*Stat för
landsarkivet
i Vadstena.
(Forts.)*

Stat för
landsarkivet
i Vadstena.
(Forts.)

att en tjänst är behaglig; man lefver på löneinkomsterna, hvilka böra vara afpassade efter den nytta, som vederbörande tjänsteinnehafvare bereder det allmänna. Jag är med afseende å lönefrågan af samma åsigt som herr Alin. Till hvad han sagt ber jag att få tillägga ett par ord. Så vidt jag kan se af den utredning, som förebragts af den på detta område sakkunnigaste, nemligen riksarkivarien, äro qualificationerna för den blifvande innehafvaren af arkivarieplatsen i Vadstena fullt ut så stora som de, man förutsätter hos en arkivarie i riksarkivet. Ja, jag skulle vilja tillägga, att de till och med kunna anses större. Inom riksarkivet har arbetet så fördelats, att ett par af arkivarierna syssetsätta sig med den historiska afdelningen inom verket och en med den administrativa. Här råder sålunda arbetets fördelning; men i det nya arkivet i Vadstena blir det ett helt annat förhållande. Arkivarien der får sysselsätta sig både med den historiska och med den administrativa afdelningen. Hos honom förutsetts således insigter icke blott på det historiska, utan äfven på det rent administrativa området, om hvilket senare han måste hafva synnerligen grundlig kännedom.

Men det finnes äfven en annan synpunkt, från hvilken jag tror, att man bör bedöma saken. Det är gifvet, att den, som skall sätta detta arkiv i ordning, kommer att derigenom förvärfva sig speciella insigter just i afseende å detta landsarkiv, som göra, att det blir af synnerlig vigt för arkivet, att han kommer att en längre tid stanna kvar på sin plats och icke frestas att lemna densamma af utsigten att få en bättre anställning, t. ex. inom riksarkivet. Jag kan nemligen icke föreställa mig annat, än att anställningen såsom arkivarie i Vadstena skall räknas såsom en ganska betydande merit vid eventuella ansökningar till arkivariebefattningar inom riksarkivet. Det är således att befara, att det i Vadstena skall komma att blifva temligen täta ombyten, hvilket icke kan vara till fördel för denna landsarkivsinstitution, som dock Riksdagen velat omhulda på bästa sätt. Just den omständigheten, att Riksdagen hittills velat väl omhulda dessa landsarkiv, är egnad att ingifva den förhoppning, att Riksdagen äfven skall fortgå på samma stråt och att den icke, när det första gången skall bestämmas lön för en landsarkivstjensteman, bestämmer den så lågt, att derigenom hela institutionen försvagas.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Alin: Jag har att erkänna, att utskottsafdelningens ärade ordförande har uppfyllt den skyldighet, som hade ålegat utskottet att fullgöra, och hvars fullgörande det synes mig, att kammaren haft rätt att fordra.

Jag har vidare med afseende på den ärade ordförandens anförande att säga, att då han till försvar för den afprutning, som skett, anført det behag, som skulle ligga i den ifrågavarande befatningens innehafvande och skötande, så tror jag, att det ligger ett motsvarande behag i skötandet af hvarje tjänst, hvarje befatt-

ning, för hvilken man särskildt har utbildat sig, och att således detta icke bör anföras såsom ett särskildt skäl för mindre lön för den ifrågavarande befattningens innehafvare.

Jag ber tillika att i likhet med den siste ärade talaren få erinra derom, att hvad man behöfver — och hvad man behöfver en ordentlig lön för att erhålla — det är en person med tillräcklig utbildning och erfarenhet för att kunna på ett tillfredsställande sätt sköta denna uppgift, som kan erbjuda långt större svarigheter, än man nu kan se. Det är enligt mitt förmenande så mycket viktigare, att man gör hvad man kan för att få fullt kompetenta personer för det ifrågavarande embetet, som organisationen af arkivet i Vadstena väl måste blifva ledande i fråga om organisationen af de andra landsarkiven; och det är därför särskildt viktigt, att den, som får att utföra det nu ifrågavarande arbetet, kan utföra det på ett mönstergilt sätt.

Här har yttrats, att den ifrågavarande uppgiften icke skulle vara så pass ansträngande, att den kunde jämföras med en lektors tjänstgöring. Det kan ju vara olika meningar härom, men jag för min del tror, att den blir vida mer ansträngande, vida mer tidsupptagande än en lektors tjänstgöring. Och hvad angår jämförelsen med arkivarierna i riksarkivet, så är det ett helt annat förhållande med tjänstgöringen i riksarkivet, i det att en arkivarie i detta verk befinner sig omgifven af kamrater, som kunna råda och hjälpa honom. Men arkivarien i Vadstena befinner sig der nere alldeles ensam och skall uteslutande med ledning af sitt eget omdöme sköta det magtpåliggande arbete, som denna tjänst medför.

Jag tror således, att det finnes så väsentligt talande skäl för Kongl. Maj:ts förslag, att Riksdagen icke bör gå ifrån detsamma, hvarför jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Ljungberg: Den skiljaktighet, som förekommer mellan utskottets förslag och Kongl. Maj:ts proposition, är af ganska ringa betydelse. Men hvad som icke saknar sin stora vikt är det sätt, hvarpå denna institution kommer att blifva organiserad. Ty dessa landsarkiv äro en ganska dyrbar affär och de arta sig till att blifva en ännu dyrbarare. Redan nu föreligga förslag om inrättande af ett landsarkiv i Lund för en kostnad af 164,000 kronor och ett annat i Upsala för 106,000 kronor, hvartill bör läggas, hvad landsarkivet i Vadstena redan kostat. Dertill kommer nu aflöningen vid hvarje arkiv åt en tjänsteman med biträden och betjening, hvilket för arkivarien i Vadstena beräknas till 6,300 kronor, och det stannar naturligtvis icke härvid med den förmåga af expansion, som dylika institutioner hafva. För hvad ändamål är det då, som nationen skall underkasta sig dessa uppoffringar? Det är egendomligt nog, att man hvarken i Kongl. Maj:ts proposition eller utskottets förslag finner angifvet, hvad det är för dyrbara handlingar, som man i dessa landsarkiv skall förvara. Det lär emellertid vara meningen, att man till en början der skall förvara handlingar, som äro äldre än för år 1801, och, efter hvad

*Stat för
landsarkivet
i Vadstena.
(Forts.)*

Stat för
landsarkivet
i Vadstena.
(Forts.)

jag hört, egentligen handlingar, som nu finnas i häradsarkiven. Men skola alla dessa »häradskestors» innehåll der förvaras, så blir det en ganska stor samling, då tingslagens antal i Sverige öfverstiger 300. Då frågar jag: kan det verkligen vara af så stort intresse att hålla reda på, hvad Per Jönsson eller Jöns Persson för 100 eller 200 år sedan tvistat om, t. ex. om en ko eller en gris eller en liten hemmansdel och andra saker af lika underordnad betydelse? Då synes det mig vara naturligt, att man, för att undvika allt för stora kostnader, låter på förhand utreda, hvad som bör förvaras eller icke förvaras, och att någon person utses, som kan afgöra hvad som är värdelöst och kan kastas bort. Jag skulle därför anse det klokast, att man, i stället för att på ordinarie stat uppföra denne arkivarie, anslog ett arfvode af 3,500 kronor åt en person, som finge i uppdrag att se till, hvad af dessa handlingar kan vara af värde, och att sedan inkomma till Kongl. Maj:t med en redogörelse för resultatet af dessa recherches. Detta vore en förberedande åtgärd, som skulle bespara staten en stor och växande utgiftsbörda. Ty hvartill tjenar det att kasta ut det ena tusentalet kronor efter det andra, innan man vet, om och i hvad mån dessa utgifter erfordras? Emellertid, da det nu är fråga om anslag till tjänstemannapersonalen, skulle jag vilja hemställa, att man i så måtto bifaller statsutskottets förslag, att man anslår 3,500 kronor såsom arfvode åt en tjänsteman — man må sedan kalla honom arkivarie eller icke — för att verkställa en sådan utredning. Man kunde naturligtvis derjemte bifalla det föreslagna beloppet af 800 kronor till en vaktmästare, men deremot kunde de 1,500 kronorna till biträde åt arkivarien bortfalla. Jag anser, i korthet sagdt, att det är nödvändigt, att man gör sig reda för, hvad som *bör* och *behöfver* förvaras, innan man kastar bort stora summor för gamla handlingars förvarande.

Herr statsrådet Annerstedt: Då statsutskottet varit enhälligt i sitt förslag i denna punkt, torde man hafva svart att tänka sig något resultat af ett yrkande om ändring i detta förslag, men da åtskilliga talare här framhallit, att i förhållande till vigten och betydelsen af den tjänst, hvarom här är fråga, den af Kongl. Maj:t föreslagna lönen icke kunde anses oskälig, har jag ansett mig böra uttala, att det naturligtvis vore önskligt, om kammaren ville, på sätt de nämnde talarne yrkat, bifalla Kongl. Maj:ts förslag i denna del.

Alla jemförelser i fråga om löneförmåner äro naturligtvis vanskliga nog att göra. Utgår man från en synpunkt, kommer man till ett resultat, som icke kan anses vara riktigt, om man utgår från en annan. Det förefaller mig emellertid, som om, såsom redan påpekats, här vore närmast liggande en jemförelse med lönen för arkivarierna i riksarkivet, och denna jemförelse leder till, att de af Kongl. Maj:t föreslagna löneförmånerna för arkivarien i Vadstena icke kunna anses hafva oskäl med sig.

Hvad angår den siste talarens yttrande med afseende å landsarkivets beskaffenhet och de handlingar, som der borde förvaras, sa blef denna fråga fullt utredd, då Riksdagen första gången beslöt inrättandet af landsarkiv samt anvisade medel till inredningen af ett sadant arkiv i Vadstena slott. Att, sedan detta skett, å nyo riva upp frågan, för att man skulle göra ytterligare undersökningar, om hvilka handlingar borde förvaras i arkivet och hvilka skulle vara derifrån uteslutna, torde icke vara behöfligt. Och särskildt ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att de handlingar, den siste talaren specielt omtalade, eller de äldre domböckerna, redan för närvarande äro förvarade på riksarkivet. Huruvida det kan vara lämpligt att till större eller mindre del öfverflytta dessa domböcker till provinsarkiven, derom vill jag icke yttra mig, men patagligt är, att, om så skulle ske, detta skulle hafva till följd, att utrymmet i riksarkivet blefve ökad. Emellertid föreställer jag mig, att kammaren icke skall finna anledning att inga på den redan afgjorda frågan om hvilka handlingar skola förvaras på landsarkiven, utan att kammaren skall inskränka sig till att fatta beslut rörande den fråga, som här föreligger, eller arkivpersonalens aflöning. Att icke sätta denna personal på ordinarie stat, utan endast på förordnande, kan väl icke heller vara lämpligt.

Jag anhåller att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Billing: Det hör icke mig till att afgöra, huruvida det af herr Ljungberg väckta förslaget är en ny motion eller icke. Mig förekommer det, som om det skulle vara två aldeles skilda saker, ordnandet af aflöningsstaten för det beslutade arkivet i Vadstena och att skicka ut kolportörer för att undersöka förhållandena i arkiven, men, som sagdt, det tillhör icke mig att säga, om detta herr Ljungbergs förslag är en blott modifikation af Kongl. Maj:ts proposition eller ett nytt förslag. Deremot tillhör det mig att nämna, att vid sistlidne riksdag förelåg en fullständig utredning i detta ämne, så pass fullständig, som då kunde göras, och herr Ljungberg vet kanske icke något derom, men jag kan nämna, att frågan om hvilka handlingar skulle förvaras i dessa landsortsarkiv varit underställd alla slags myndigheter i vårt land, både civila och ecklesiastika. Till och med alla prester hafva erbjudits tillfälle till att yttra sig i saken. Nog har man sålunda sökt att skaffa sig upplysningar i ämnet och att deri komma till ett resultat, såvidt sadant later sig göra, innan man fått någon större erfarenhet. Det förefaller mig därför, som om skäl icke skulle förefinnas att bifalla herr Ljungbergs yrkande.

Deremot kan jag i ett annat afseende åberopa hans framställning såsom ett ytterligare skäl för mitt yrkande, att kammaren icke måtte afvika från statsutskottets förslag, nemligen hvad han yttrade angående arkivtjenstemännens ställning och aflöning. Så vidt jag förstår, har utskottet ock här föreslagit en aflöning, som icke blott är relativt försvarlig, utan i och för sig

*Stat för
landsarkivet
i Vadstena.
(Forts.)*

Stat för
landsarkivet
i Vadstena.

fullt lämplig, hvarför jag fortfarande anhåller om bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Herr af Burén: Riksarkivarien motiverar sitt förslag beträffande arkivarielönen med att denna kunde bestämmas till mindre än 4,500 kronor, derför att detta betingades af de något lägre lefnadskostnaderna i en landsortsstad. Förhållandet är emellertid, att lefnadskostnaderna i Vadstena äro mycket högre, än som är förhållandet i andra småstäder, och detta har äfven departementschefen framhållit i sitt yttrande till statsrådsprotokollet, deri det heter:

Hvad riksantikvarien föreslagit beträffande stat för det blifvande landsarkivet i Vadstena syntes departementschefen i allmänhet vara att förorda. Det borde emellertid ej lemnas alldeles obeaktadt, att i afseende på lefnadskostnader Vadstena ej syntes kunna räknas till de billigaste landsortsstäderna. Hvad särskildt beträffade kommunalskatter, hade Vadstena länge varit en bland de mest betungade städerna i riket. Departementschefen ville i det hänseendet erinra derom, att i Vadstena under större delen af senaste decenniet utdebiteringen per bevillningskrona utgjort omkring 9 kronor och år 1893 uppgått till nära 11 kronor.

Jag tror således, att det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet 4,000 kronor ej är för högt och anhåller derför att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Ljungberg: Med anledning af hvad den näst föregående talaren yttrat om att utredning redan för länge sedan skulle vara verkställd om hvad som borde förvaras i dessa provinsarkiv, ber jag få nämna, att denna utredning måtte vara okänd för ganska många, enär jag hört åtskilliga tvifvelsmål uttalade om den saken. Men om nu också en utredning blifvit gjord, anser jag det hafva varit i sin ordning, att så väl i utskottets utlatande som i den kongl. propositionen blifvit omnämndt, hvilka handlingar enligt denna utredning skola förvaras i dessa arkiv. Då emellertid det af mig förut framställda yrkandet om löneanslagets förändring till arfvode måhända kan anses icke vara fullt lämpligt, då ej motion derom blifvit väckt, men det i hvarje fall måste vara fördelaktigt, om utskottet får taga ärendet i närmare öfvervägande, ber jag att, med återtagande af mitt förra yrkande, få hemställa, att denna punkt måtte återremitteras till utskottet.

Grefve Klingspor: Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af talaren på vermlandsbänken. Han nämnde, att han hade anledning antaga, att täta ombyten skulle ega rum af innehafvare af platsen såsom arkivarie i Vadstena, derför att denna plats blefve så dåligt aflönad, men jag tror tvärtom, att några sådana täta ombyten visst icke skola inträffa. Om man jemför den af utskottet föreslagna lönen för arkivarien med lönerna för öfriga tjenstemän i Vadstena, skall man finna, att arkivarien tro-

ligen blir bland de högst aflönade tjänstemännen i hela staden. Der finnes ett fem-klassigt läroverk, och dess rektor har i lön cirka 4,000 kronor. De kunskaper, som böra fordras af arkivarien, torde heller icke behöfva vara större än rektorns, och hvad arbetet beträffar, så är det arbete arkivarien får att utföra, betydligt enklare än rektorns.

Jag tror sålunda, att platsen såsom arkivarie i Vadstena kommer att blifva så angenäm och så väl aflönad, att den, som en gång får denna plats, kommer att sitta qvar på densamma.

Jag anhåller att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Alin: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång tager kammarens uppmärksamhet i anspråk, men det skall endast ske för ett ögonblick. — Med afseende å hvad den siste talaren nämnde om, att, i fall man med öfrige tjänstemäns i Vadstena löner jemförde arkivarielönen, denna skulle vara hög, ber jag få anmärka, att mig synes, att man icke bör jemföra arkivariens lön med andra tjänstemäns i Vadstena, utan med sådana tjänstemäns inom riket, af hvilka krävas motsvarande studietid, utbildning och erfarenhet.

Vidare har jag en erinran att göra med afseende å herr Billings anförande, hvilken jag försummade nämna i mitt sista yttrande. Herr Billing ansåg, att det skulle blifva ett stort tillopp af sökande till arkivarietjensten från amanuenserna i riksarkivet, därför att denna plats skulle vara så bra och behaglig. Jag vet emellertid, att vederbörande trott sig komma att få ganska svårt för att bland tjänstemännen i riksarkivet få någon att skicka till Vadstena, och naturligtvis blir det ändå svårare, ju lägre man sätter lönen för arkivarien. Denna svårighet beror naturligtvis derpå, att amanuenserna icke kunna vara angelägna att komma från sin verksamhet vid riksarkivet i hufvudstaden till en befattning i en landsortsstad, vid hvars skötsel innehafvaren är så isolerad, som landsarkivarien blir.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande punkt yrkats: 1:o att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) af herr Alin, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalla denna framställning oförändrad; och 3:o) att punkten skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Alin begärde votering, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits godkännande af hans nyssnämnda yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Stat för
landsarkivet
i Vadstena.
(Forts.)

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 1 af sitt utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifaller denna framställning oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 34.

Anslag till
inköp af
konstföremål.

Punkten 2.

Herr Wennerberg: Då jag antager, att på grund af den enhällighet, hvarmed utskottet gått ifrån Kongl. Maj:ts förslag, utsigterna att detta år kunna få en större summa beviljad äro ganska ringa eller inga, så vill jag åtminstone tills vidare icke sluta mitt anförande med ett yrkande. Jag anser dock nödvändigt, att denna punkt icke får gå spårlöst förbi. Regeringen skulle möjligen deraf taga sig anledning att tänka, att den begärt för mycket och därför icke begära detsamma nästa gång. Jag anser dock, att ställningen icke är sådan med afseende å nationalmuseum och der förvarade konstskatter, att icke ett större anslag än det af utskottet medgifna är väl behöfligt. Vi behöfva blott med någon uppmärksamhet läsa den jmförande sammanställning, som finnes i utskottets utlåtande, för att finna, huru långt efter våra grannländer vi äro.

Jag vill dock nu korteligen nämna, huru det står till i afseende å anslagen för detta ändamål hos oss och våra grannar, för den händelse detta skulle hafva glömts eller icke tillräckligt observerats.

Till konständamål äro anslagna:

i Sverige: för undervisningen	kr.	70,500.
» inköp af konstverk	»	12,500.
i Norge: » undervisningen	»	76,760.
» inköp af konstverk	»	24,200.
i Danmark: » undervisningen	»	107,000.
» inköp af konstverk	»	71,000.

deri icke inberäknadt hedersgåfvor på lifstid till tre konstnärer, 6,000 kronor, årligt understöd till tre konstnärer med 4,500 kronor,

tillfälliga understöd, pensioner m. m. tillsammans uppgående till öfver 30,000 kronor.

Jag vill icke besvära med flera särskilda detaljer. Jag bör dock erinra derom, att vi på senare tid hafva ett större antal konstnärer än förr. Utom de få, som kunnat bryta sig igenom och erhålla högre betalning för sina konstverk, har den stora delen af konstnärer en svår ställning. Men detta är för konsten själf af mindre vigt. Hvad som är af större vigt är oförmågan att värdigt tillgodose våra konstskatter. Med det lilla anslag, vi nu hafva och hafva haft allt för länge, är det gifvet, att tillökningen i museum af svenska konstskatter varit föremål för många anmärkningar. En enda staty, värd att införlifvas i samlingen, kostar mer än årsanslaget. Huru hafva vi då kunnat hjälpa oss fram som vi gjort? Jo, förnämligast genom frikostigheten hos enskilde; och likväl må ingen kunna säga, att de enskilde här hafva inlagt större ära, än de gjort i våra grannländer. Vi äro tack-samma för hvad de gjort; men vi få härvid ej glömma den mece-nat i Danmark, som gjort otroliga uppoffringar för sitt land i detta hänseende.

Anslag till in-
köp af konst-
föremål.
(Forts.)

Intresset för konst har blifvit vida lifvigare hos allmänheten än förr, och den inverkan, det utöfvat på densamma, är anmärkningsvärd. Gå och se, huru de skaror, som besöka museum på fridagarne, numera uppföra sig! Funnes icke detta tillfälle, skulle de liksom förr ej trängas här, utan söka sina nöjen på sämre ställen. Ar ifrån är ökar sig antalet besökande. De betrakta med glädje och varsamhet konstverken, medan dessa förr voro utsatta för deras averkan. Det är förbi. Sjelfva planken få vara mera i fred för deras konstnärliga okynne än förr i världen. Hvad har utöfvat detta? Jo! Det i grunden estetiska sinne, som finnes hos alla både höga och låga och som tager olika uttryck allt efter graden af den väckelse till ädel och sedlig utbildning, som lemnas det. En sådan är icke att lägga å sido af staten eller ringaktas.

Man kan nu fråga, hvarför detta större behof af anslag kommit så plötsligt, och hvarför kan man icke nöja sig med att taga ett litet steg? Detta lilla steg har statsutskottet medgifvit, men har man i täflan med grannländerna och utlandet tagit samma lilla steg i snart 30 år, så måste man, om man skall hinna upp dem, någon gång taga ett längre steg. Det är ett sådant, Kongl. Maj:ts vill taga. Den kongl. propositionen är derför all tacksam uppmärksamhet värd. Det finnes skäl, hvarför man denna gång borde hålla sig till den af statsutskottet medgifna lägre summa. Men det finnes också skäl, hvarför man icke bör hålla sig vid densamma för framtiden.

Jag skall be att få genomgå de skäl, statsutskottet anført. Med mitt uppträdande gör jag mig icke någon illusion, att statsutskottets hemställan skulle afslös och Kongl. Maj:ts proposition bifallas. Äfven om detta skulle kunna ske i denna kammare, sker det icke i Andra Kammaren, men så mycket vill jag söka åstadkomma med mitt uppträdande, att Kongl. Maj:ts icke drager

Anslag till in-
köp af konst-
föremål.
(Forts.)

sig tillbaka från att återkomma med sitt förslag, och det behöfves väl en närmare kännedom om sakens betydelse för att den skall kunna i Andra Kammaren inses och medgifvas.

Det finnes *ett* skäl, som jag alltid respekterar och som förr ofta hördes. Det var detta: det finnes icke penningar! Jo, det finnes nu! Kongl. Maj:t begär icke sådant anslag som detta, utan att nödiga medel dertill finnas; och helt visst finnas de härför erforderliga medlen. Det är således några andra skäl än detta, utskottet stöder sig på. Jag skall genomgå dem.

Utskottet erkänner, att ifrågavarande två anslag, vid en jemförelse med de belopp, som, enligt hvad ofvan meddelats, i våra grannländer utgå för liknande ändamål, synas vara väl knappt tillmätta. Ja, det är sant. Derpå kommer det viktiga *men*, som måste vara med: »utskottet har deremot icke kunnat biträda Kongl. Maj:ts på initiativ af svenska konstnärernas förening framkomna förslag.»

Ja, det är ju på initiativ af konstföreningen, som frågan väckts, och Kongl. Maj:t har tagit upp dess förslag som sitt eget. Man har då all den garanti, som kan fordras.

Det heter vidare, att man icke varit belåten med, att det förekommer i den kongl. propositionen tal om att anslaget skulle kunna användas också för monumental och i högre mening dekorativ konst.

Utskottet yttrar sig, som om det hade anledning antaga, att detta vore hufvudsaken, som skulle åsyftas. Nej, så är det icke. Departementschefen säger på följande sätt:

Blefve anslaget bestämdt till denna summa, syntes det äfven böra få, efter Kongl. Maj:ts pröfning i hvarje särskildt fall, disponeras, förutom till inköp af färdiga konstalster, jemväl till främjande på annat sätt af svensk monumental eller i högre mening dekorativ konst.

Men utskottet går längre och säger vidare:

Det förefaller nemligen utskottet olämpligt att på detta sätt — såsom afsigten med anslagshöjningen lär varit — bereda medel till uppförande af monument och minnesvärdar å offentliga platser, i kyrkor eller andra offentliga samlingsrum eller till utförande af dekorativa arbeten till prydnad af sådana lokaler. Ja, mig också; men detta har hos Kongl. Maj:t ej gjorts till hufvudsak, utan blott vilkorligt upptagits, troligtvis därför att det fans i framställningen af konstföreningen.

Men efter dessa skäl, som äro både otillräckliga och svaga för att kullkasta Kongl. Maj:ts proposition, kommer ett ganska besynnerligt.

»Utskottet har ej heller i öfrigt funnit skäl föreligga för sistnämnda anslags höjning utöfver hvad myndigheterna till en början ifrågasatt, särskildt som det knappa utrymmet inom nationalmuseum bör mana till varsamhet vid samlingarnas ökande.»

Detta låter besynnerligt. Om myndighet, som afgifvit ett förslag, senare kommer fram med ett klarare och mer omfattande,

så är väl detta att anse såsom myndighetens egentliga, framför det först afgifna. Hvad utrymmet åter i museet angår, så är det sant, men hvad som borde därför göras är en helt annan sak. Jag har varit med sedan första början, då den nuvarande musei-byggnaden sattes i fråga; och jag satt i den för ändamålet tillsatta komitén. Det är ganska eget att se, huru allmänna meningen äfven bland bildadt folk kan misstaga sig. Då var det icke nog med att man skulle hafva de historiska och konstnärliga samlingarna i museum, man ville äfven der inrymma biblioteket, hvilket visas af öfverskriften på huset än i dag. Efter långa debatter kom det ändtligen derhän, att, sedan jag fått öfverbibliotekarien att gå in på min asigt, och vi gjort mätningar af golf och väggar, der det kunde blifva utrymme för böcker, det befans omöjligt att deri äfven inrymma biblioteket. Jag hade önskat, att de historiska samlingarna icke heller skulle hafva plats i museum, der de nu trängas med konstsamlingarna och det blifvit för trångt för bådadera. Jag hoppas det ej må dröja länge, innan man får klart för sig, att bästa sättet vore att flytta de historiska samlingarna, så att de finge sin egen lokal, och låta konstsamlingarna få hela museilokalen. Man sluppe då bygga ett nytt museum. Men att taga detta till skäl för att ett ökad statsanslag ej skall gifvas är ju detsamma som att tänka, att en landtlig possession, väl bebyggd och med stora åkrar, så tilltager i afkastning, att skördarne blefve allt större, men hvars egare sade: »Nu vilja vi icke skörda mera. Vi skola ej fortsätta härned. Våra lador äro för små för att taga emot all säden.» Jag frågar, om något orimligare kan tänkas. Så gör icke en praktisk man, och så bör icke Riksdagen göra i en sak, som äfven är af praktisk art. Den får icke säga: Vi få icke rum med mera, om det blir ökad anslag.

Emedan tafornas värde nu ofta mätes efter den areal, de upptaga. stryka väggarnas ytor lätt åt; och så får man köpa mindre skrymmande konstverk. Hvad skall man annat göra med dessa 6.000 kronor? Hvad vill man anföra såsom skäl för ett mindre anslag? Icke kan man säga till våra grannländer: »I ären rikare än vi.» Det vore osant! »I hafven flere konstnärer än vi!» Det vore osant! »I hafven från början bättre fundament för konstsamlingar än vi!» Det vore också osant! När allt detta icke håller streck, borde utskottet icke gjort sig mödan att på klena skäl afvisa Kongl. Maj:ts förslag. För mig finnes blott ett giltigt skäl; »här finnes icke penningar», men det är icke anfördt. Och hade det anförts, vore också det osant. Det fins således ingen grund till nedprutningen.

Nu kunde kammaren med fog tycka: när man kommer med ett så bestämdt yttrande, så slutar man väl med ett yrkande. Men jag gör det dock icke, åtminstone icke nu, ty detta yrkande skulle icke tjena någonting till. Jag lefver i den glada förhoppningen, att Första Kammaren nog skulle vilja säga ja dertill, men jag undrar icke på, om statsutskottets ledamöter nu icke anse sig kunna vara med derom. Då emellertid gifvet är, att ett sådant

*Anslag till in-
köp af konst-
föremål.*
(Forts.)

Anslag till in-
köp af konst-
föremål.
(Forts.)

beslut från den ena kammaren icke skulle harmoniera med den Andra Kammarens beslut, skadar det icke att ett år får gå, hvarunder man får se, huru trångt det är för konstskatterna i museum, och huru önskligt det vore, att man kunde få utrymme, så att man blefve i tillfälle i större omfattning få köpa verkligt goda saker, hvilket kan ske, sedan man börjat med den decentralisation, som finnes i andra länder, då man till landsortsmuseer sänder ut konstföremål, hvaraf museum har mer, än det behöfver, eller hvilka äro mindre goda, så att vi till slut finge endast det allra bästa på museum. Vi borde dessutom göra som i Frankrike med dess Luxembourg-museum, så att tafflor och konstverk icke definitivt antoges för nationalmuseum under konstnärens lifstid, utan att det bestämdes en viss tid efter konstnärens död, innan de slutligen införlifvades med detta. Under sådana förhållanden kunde ett opartiskt bedömande ske, så att icke museum belastades med en massa, jag vill icke säga dåliga, men dock obetydliga verk af tvifvelaktigt värde, ty hvad som nu köpes för musei anslag och kommer dit, det är museets och skall der hafva sin plats.

Jag ber verkligen om ursäkt, att jag gjort något, som jag själf ogillar, nemligen yttrat mig långt och slutat utan att göra ätt yrkande. Men jag har gifvit mina skäl därför, och jag hoppas, att kammaren gillar dem.

Herr Nyström, Carl: Jag skulle väl vara den siste att försöka motarbeta de anslag, statsutskottet här förordat, och särskildt skulle jag aldrig kunna tänka på att motsätta mig, utan vill tvärtom på det ifrigaste understödja den första anslagsposten å 10,000 kronor till ökande af statens konstsamlingar genom förvärf af äldre konstverk. Detta är ett synnerligen godt ändamål, och summan kan icke heller anses för högt tilltagen, då det gäller att uppsamla och bringa i förvar de konstverk af äldre mästare, som äro spridda öfver landet. Hvilket stort värde dessa konstverk kunna hafva, derom kunna herrarne lätt få en öfvertygelse vid besök å den nu pågående utställningen af sådana äldre mästars arbeten.

Detta hvad angår första posten i den kongl. propositionen. Hade statsutskottet velat tillstyrka äfven den andra posten om anslag till främjande af monumental eller i högre mening dekorativ konst, så skulle jag också mycket gerna varit med om att bevilja ett sådant anslag. Mot ett enigt statsutskott våga dock icke vanliga människor göra något yrkande. Sådant skulle vara alltför förmätet.

Saken ställer sig emellertid för mig något annorlunda, då jag kommer till den tredje posten å 15,000 kronor till inköp af moderna svenska konstverk. Icke för summans skull. Visst icke. Ett anslag å 15,000 kronor är ett mycket billigt mecenatskap för en stat, i synnerhet om den är rik. Således icke för summan, men för användningen. Frågan är: skola dessa medel, om ock

blott till en del, användas till förvärf af verkliga konstverk, till att stödja och främja den verkliga konsten, eller skola de gå till understöd åt den lika anspråksfulla som vilsekomna konst, den vrångbild af konst, som under de sista åren uppenbarat sig äfven hos oss och med stort skäl mot sig uppkallat icke blott kritik — sådan kan alltid förekomma — utan harm från hvarje människa med sunda ögon och sunda känslor. Icke ett öre af statens medel vill jag votera till främjande af denna missriktning, men om jag ändock yrkar bifall till statsutskottets förslag om beviljande af dessa 15,000 kronor, så gör jag detta i den förhoppning, att vederbörande, som hafva att förfoga öfver anslaget, skola se till, att penningarne komma att gå till sitt rätta ändamål och tjena att främja godt och icke ondt i konsten.

*Anslag till
inköp af konst-
föremål.
(Forts.)*

Herr Björnstjerna: Ingen lärar väl finnas i denna kamare, som icke erkänner, att det anslag å 6,000 kronor, som sedan 40 år utgår till inköp af lefvande svenska konstnärers arbeten, är för lågt. Man kan, såsom framhållits af nationalmusei nämnd, för denna summa ju icke ens få en större grupp i marmor eller brons eller en större representativ historisk målning. Sådana verk kräfva flere års studier och arbete och måste blifva mycket dyra, och man har därför nödgats begränsa statens inköp till obetydligare saker. Sorgligt att säga, måste man gifva svenska konstnärernas förening rätt, då denna om statens inköp yttrar: »Monumentala arbeten, vare sig i skulptur eller målning, hvilka ofta fordrade år af förberedande studier, kunde af staten sällan eller aldrig förvärfvas, derest icke enskild offervillighet trädde hjälpande emellan. Statens inköp af konstalster måste oftast omfattas billigare, men på samma gång också för konstnärerna mindre representativa verk.» Ser man på de årliga inköpen, finner man också hvilka obetydligheter, för att använda ett lindrigt ord, som förvärfvas åt nationalmuseum. Jag talar nu naturligtvis icke om fjolåret, da Riksdagen gaf ett särskildt anslag på 40,000 kronor för inköp af konstverk från utställningen, men hvad för öfrigt beträffar de senare årens inköp, så skulle jag kunna instämma med den talare, som hade ordet närmast före mig, i att dessa inköp ofta gått i en misslyckad riktning.

Vi torde ock alla vara öfverens om, att ett ökad anslag behöfves och bör beviljas. Sedan återstår då frågan om beloppet. För min egen del skulle jag anse hvad konstnärsföreningen yrkat, eller ett årligt anslag på 40,000 kronor till inköp af lefvande svenska konstnärers arbeten, på intet vis vara för mycket. Ett dylikt anslag blefve i alla fall obetydligt mot hvad som i Danmark gifves till motsvarande ändamål, och nog skulle vi väl kunna komma ut med lika stort belopp som Danmark. Att yrka på beviljandet af dessa 40,000 kronor vågar jag dock icke, ty ett sådant yrkande skulle icke hafva den ringaste utsigt att kunna genomdrivas. Besinnar man emellertid det stora antalet konstnärer i Sverige — 222 voro representerade vid utställningen i

Anslag till
inköp af konst-
föremål.
(Forts.)

somras och ett ännu större antal var troligen icke representeradt, hvaribland alla de unga konstnärer, som ännu icke vunnit namn, så finner man, att det ändock icke blir mycket, om 40,000 kronor fördelas på en sådan mängd konstnärer, af hvilka dock ytterst få genom sina arbeten lyckats förvärfva ekonomiskt oberoende och de allra flesta lefva i fattigdom, kanske nöd.

Jag kan emellertid icke neka till, att statsutskottet anfört ganska antagliga skäl för sitt förslag, deri utskottet tillstyrkt de anslag, som ursprungligen begärts af såväl nationalmusei nämnd som akademien för de fria konsterna. Då konstnärsföreningen, efter det nämnden först yttrat sig, inkom med sin skrifvelse, föranledde denna skrifvelse, efter hvad jag förmodar, museinämnden att sträcka sina anspråk vida längre, än den förut gjort. Emellertid har nu statsutskottet hemställt om beviljande af de anslag, museinämnden och akademien först begärt i sina framställningar till Kongl. Maj:t.

Äfven i en annan punkt vill jag gifva utskottet rätt, nemligen i hvad utskottet invändt mot att en större del af anslaget skulle användas till främjande af monumental eller i högre mening dekorativ konst. Utskottet säger härom: »Det förefaller nemligen utskottet olämpligt att på detta sätt — såsom afsigten med anslagshöjningen lärer varit — bereda medel till uppförande af monument och minnesvärdar å offentliga platser, i kyrkor eller andra offentliga samlingsrum eller till utförande af dekorativa arbeten till prydnad af sådana lokaler.»

När man vet hvad sådana monumentala arbeten kosta, så anser jag verkligen, att man tagit sig vatten öfver hufvudet, om man tror sig kunna ernå något vidare resultat genom en anslagshöjning å 10,000 kronor. Mycket bättre vore det då, såsom utskottet också framhåller, att såsom hittills använda hela anslaget till inköp. Hvad beträffar det uppgifna trånga utrymmet i nationalmuseum, så betyder detta alldeles ingenting, när en hel del museilokaler i landsorten finnas att tillgå för deposition af konstverk. Det kan ju icke vara annat än fördelaktigt att i landet sprida smaken för konsten genom att skicka ut taflo från nationalmuseum till landsortsmuseerna, och då denna utväg finnes, behöfver man icke befara, att Kongl. Maj:t skall komma med begäran om anslag till tillbyggnad af nationalmuseum.

För min del är jag således beredd att tillstyrka hvad utskottet föreslagit, dock med ändring i fråga om siffrorna, så att förslaget i detta afseende kommer i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition. Till denna proposition vill jag deremot icke yrka bifall särskildt på grund af det deri intagna vilkoret, »att anslaget skulle kunna användas, förutom till inköp af färdiga konstalster, jemväl till främjande på annat sätt af svensk monumental eller i högre mening dekorativ konst». Mitt förslag är således endast, att man i sista delen af utskottets kläm ändrar siffrorna 9,000 till 19,000 och 15,000 till 25,000 kronor.

I fråga om anslagsbeloppet komme utskottets hemställan på detta sätt i öfverensstämmelse med den kongl. propositionen, och jag tillåter mig att anhålla om proposition på bifall till det af mig framställda förslaget.

*Anslag till
inköp af konst-
föremål.
(Forts.)*

Herr Billing: Jag skall icke ingå i något vidlyftigare bemötande af de föregående talarnes anföranden, ehuru jag dertill kunde hafva anledning. Jag ber endast att få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att statsutskottets förslag är alldeles desamma, som vederbörande nämnder sjelfva föreslagit, och att den höjning, som dessa nämnder föreslagit, och som statsutskottet förordat, är en höjning af hundra procent.

Att Kongl. Maj:t dock föreslår högre, beror närmast på en skrifvelse från konstnärsföreningen. Denna förening begärde ett anslag på 40,000 kronor till inköp af svenska taflor och motiverade detta — för att taga det bästa motivet — med en hänvisning till provinsmuseerna, som skulle kunna och borde upptaga de nyinköpta taflorna eller äldre utgallrade. Kongl. Maj:t underkänner icke denna nu nämnda synpunkt, men lemnar den dock derhän för tillfället af två mycket viktiga skäl. Det ena af dessa skäl är, att dessa provinsmuseer ännu icke äro på något sätt ordnade, utan på sin höjd i görningen, och innan man beviljar anslag för taflors öfverlemnande åt dem, borde en organisation af dem vidtagas.

Det andra skälet, hvarför Kongl. Maj:t icke upptog konstnärernas förslag, har han icke bestämdt uttalat, men det är dock för mig temligen tydligt. Det var hänsigt dertill, att nationalmuseum icke har utrymme för flera taflor för närvarande. Jag kan icke gilla den af den förste talaren anförda liknelsen om ladorna och de stora skördarna, ty han sade, att har man stora skördar, låter man icke bli att inberga dem, därför att man har små lador. Så oförnuftig är ingen praktisk människa, men jag vänder om satsen och säger: har man små lador, lär ingen vara opraktisk nog att köpa mera säd, än han kan lägga in i ladorna; och här är nu fråga om att köpa in mer, än man har utrymme för. Och det är icke ett talesätt af utskottet blott, utan hufvudskälet är detta, att det icke finnes utrymme i nationalmuseum. Afdelningen i statsutskottet besökte nationalmuseum och fick se, huru på vindarna stora packor af taflor voro undanställda i brist på utrymme, af hvilka åtminstone jag för min del ansåg somliga vara så vackra och värdefulla, att jag sällan ser sådana taflor i dessa dagar målas. När det icke finnes plats i nationalmuseum, synes Kongl. Maj:t icke haft skäl att bifalla konstnärsföreningens önskan.

Kongl. Maj:t har i stället såsom motiv för det högre anslaget talat om främjande af *dekorativ* och *monumental konst*. Vi på afdelningen äro icke estetici och trodde oss icke kunna tolka dessa ord, utan begärde därför upplysning af den, som vi kunde anse såsom den mest sakkunnige i detta ärende. Han var god och kom upp i afdelningen, och då fingo vi veta, att främjandet af *monumental konst* lærer skola betyda, att om man vill resa en staty

Anslag till in- köp af konst- föremål. t. ex. öfver Karl IX eller någon annan, borde nationalmuseum dertill lemna bidrag. Och främjande af *dekorativ konst* skulle betyda, att om man ville bygga ett statens hus, skulle nationalmuseum lemna bidrag till att dekorera detta hus. Mot detta stälde vi den satsen, som jag tror icke kunna jäfvas, att om man skall resa ett monument öfver den eller den, och den svenska Riksdagen anser, att staten bör bidraga, bör väl det bidraget lemnas just med afseende på detta särskilda ändamål och då till ett annat belopp, än här föreslagits. Om man skall bygga ett statens hus, skall väl byggnadsanslaget, som begäres, upptaga kostnaden för dekoreringsen, så att man icke behöfver gå till nationalmuseum och begära slantar för detta ändamål. Det förekommer mig därför, som om vi hade den bästa grund till att ställa oss på samma ståndpunkt, som museinämnden och konstakademien ursprungligen stått på, ty det af Kongl. Maj:t angifna syftet kunde vi icke gilla, och det af konstnärsföreningen antydda var det icke heller möjligt att taga hänsigt till.

Nu ber jag dock till sist att få säga, att jag tror, att, om man för framtiden vill för ifrågavarande syfte åstadkomma ett högre anslag, man bör taga fasta på den i konstnärsföreningens skrifvelse angifna synpunkten, nemligen tanken på provinsmuseerna, ty denna tanke på provinsmuseer och deras utveckling är enligt min uppfattning en riktig tanke och en klok tanke. Att deremot inköpa taflor för att ställa upp dem på vinden eller att dit förflytta gamla värdefulla taflor kan icke vara tilltalande för praktiskt folk.

Då statsutskottet förordat hvad de vederbörande nämnder sjelfva föreslagit och begärt, hvilka äro mest i stånd att bedöma hvad i detta stycke är riktigt, och då höjningen är en höjning af hundra procent i det nuvarande anslaget, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wennerberg: Jag instämmer i hvad den siste ärade talaren yttrade mot slutet af sitt anförande angående behofvet af en decentralisation, det vill med andra ord säga, af provinsmuseer.

Han sysselsatte sig sedan, om jag går från slutet uppåt med det obestämda i uttrycket monumental och dekorativ konst. Det kan jag också medgifva, att så förhåller sig, att det icke är så klart framställt, som det borde vara. Men nu kommer jag till hvad han nämnde, och som skulle vara till stöd för statsutskottet contra regem; men det får jag lof att säga, att deri kan jag icke instämma med honom. I det fallet fäktas vi mot hvarandra.

De få icke rum i nationalmuseum hette det — det var det ena — och därför skola vi icke vidare skaffa dit konst saker. Strängt taget fordrar konsekvensen, att man äfven skulle skaffa sådana derifrån, om utrymme blott afses, och det har jag ingenting emot, om det kan ske just på det viset, att man flyttar derifrån allt af mindre konstvärde, hvilket Kongl. Maj:t redan en gång med-

gifvit i afseende på ett landshöfdingshus. Det finner jag icke något origtigt uti.

Men huru skall man kunna begära — och detta var det andra — att innan man har gifvit löftet om att få konstverk från nationalmuseum till provinsmuseerna, när lokaler för dem byggts — huru skall man kunna begära, att de skola bygga hus först? Icke i någon stad med undantag af Göteborg finnes det tillräckliga tillgångar för anordnandet af en museibyggnad af annat än högst tillfällig beskaffenhet. Börjar man icke att härifrån gifva försäkran, att konstverk skola komma till dem, om de vilja ha dem, såsom man redan gjort till stor glädje för åtskilliga städer, så åtgöres troligen intet för hela decentralisationen. Säges det härifrån: inga konstverk, förrän I byggt, då svaras det: inga lokaler, förrän vi få konstverk.

Den föregående talaren förklarade: det är omöjligt, det står icke till att upptaga något vidare i nationalmuseum, om ej något derifrån utgallras. I det fallet tror jag mig veta mer än han. Jag har varit med i många år och många omflyttningar ha skett för utrymmes vinnande. Det finnes ännu ett sätt, utan att riksmuseets historiska samlingar behöfva undanflyttas, ehuru det är mycket bedröfligt, men det *kan* ske, om, såsom jag påyrkat, man i de stora salarna uppsätter cloisonväggar för tafornas upphängande. Det är visserligen en skada för konsten och en skam för staten att göra på detta sätt, men det går för sig; ty nog är det både lättare och rättare att taga mot hvad man får af staten och af enskilda än att helt enkelt säga: här är fullt, eller att säga till provinsstäderna: I fån af vårt öfverflöd, när I anskaffat lokaler.

Den väg, Kongl. Maj:t föreslagit, är riktig; den väg, statsutskottet föreslagit, är oriktig.

Herr vice talmannen: Jag ber blott att få instämma i det yttrande, som nyss afgafs af herr Carl Nyström, och jag gör det under förhoppning, att det ökade anslaget måtte användas till inköp af verkliga konstverk och icke af *konstiga verk*.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Björnstjerna*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att siffran »9,000» utbyttes mot »19,000» och summan »15,000 kronor» mot »25,000 kronor».

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 3 och 4.

Lades till handlingarna.

Anslag till inköp af konstföremål.
(Forts.)

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universitet.

Punkten 5.

Mom. a.

Herr Tamm: Jag kan icke neka till, att statsutskottet i viss mån har sökt att gå det uttalade behovet af en förbättring af dessa e. o. professorers ställning till mötes, men jag kan å andra sidan icke finna annat, än att Kongl. Maj:ts förslag både är redigare och i tillämpningen mera praktiskt utförbart, och att det icke öfverskrider de anslagsbehof, som här förefinnas. Jag skall söka i det fallet motivera den ställning, reservanterna, bland hvilka jag är, hafva intagit.

För att rätt märka, huru denna fråga ligger, bör man veta, att för närvarande dessa ordinarie professorers lön utgår dels med 4,000 kr., som äro fasta, dels några med 4,500 kr., några med 4,500 kr. och 1 ålderstillägg. I detta förhållande har Kongl. Maj:t för sin del gjort den ändring, att samtliga skola hafva till begynnelsesiffran 4,500 kr., till hvilken skulle komma två ålderstillägg, hvarigenom slutsiffran för lönen skulle blifva 5,500 kr. Nu har utskottet otvetydigt framhållit, att behof af löneförbättring föreligger, och sökt vinna denna löneförbättring i afseende på begynnelsesiffran genom att, såsom herrarne se, tjänstårsberäkning skulle för en, som blir e. o. professor, få tillgodoräknas för det antal år, han har varit docent med undantag af tre år. Men just detta gör, att, huru teoretiskt riktig begynnelsesiffran för de e. o. professorerna än blir, den i praktiken blir dels öfverskridande Kongl. Maj:ts förslag, dels bibehåller den, om jag så får säga, schackbräddaktiga ställningen för dessa e. o. professorer. Man bör i afseende på dem fästa sig vid, att urprungligen en förändring skedde från adjunksplatser till e. o. professurer, men sedan dessa infördes, hafva undan för undan helt och hållet nya ämnen utbrutits ur de gamla professurerna eller för särskilda ämnen inrättade professurer satts på e. o. stat. Det är på grund af alla dessa förhållanden, som lönerna i begynnelsesiffran f. n. stå temligen olika. Granskar man nu, huru det blir, om utskottets förslag går igenom, innehåller utskottets förslag, att den, som har 4,000 kr. i begynnelsesiffran, han skall få två ålderstillägg, således stiga från 4,000 kr. till 5,000 kr., men, säger utskottet, han får tillgodoräkna sig den tid, han varit docent, minus tre år. Hvad blir den praktiska följden deraf? Jo, den praktiska följden för dessa, som börjat med 4,000 kr. och t. ex. i 9 år varit docenter, blir, att de tillgodoräkna sig 6 år, och således komma de just till den begynnelsesiffran, som Kongl. Maj:t föreslagit. Hvarför då icke lika gerna med en gång taga Kongl. Maj:ts förslag? De åter, som hafva 4,500 kr. till begynnelsesiffran, skulle blott få ett ålderstillägg, men ega samma rättighet att räkna sig till godo den tid, de varit docenter. Alltså ingå dessa senare, om de varit docenter i 6 år, icke med 4,500 kr., utan de komma att ingå med 5,000 redan från början. Finna herrarne, att detta

förslag är på något sätt utjemnande, eller att det på något sätt egentligen har företräde framför Kongl. Maj:ts? Detta i afseende på begynnelseciffran. Det är alldeles otvifvelaktigt, att Kongl. Maj:ts förslag är redigare och bättre än utskottets.

Jag vill icke taga upp de anmärkninga, som kunna göras. Jag vill blott nämna något i afseende på tjänstårsberäkningen för docenterna för att visa, hvart det kan föra. Den, som tjänstgjort vid en institution såsom laborator eller prosektor, får icke räkna sig denna tjänstgöring till godo, om han blir e. o. professor, men om han varit docent, får han det. Ett annat exempel. Den, som tjänstgjort vid tekniska högskolan eller varit praktiserande jurist eller praktiserande läkare, han måste, om han blir e. o. professor, börja med den lägre lönegraden, då deremot den, som varit docent i ämnet, genast får komma upp i den högre. Detta synes icke heller vara nog beaktadt i utskottets förslag. Men då kommer den sista frågan. Utskottet har stannat vid 5,000 kr. såsom den högsta lön, hvartill en e. o. professor kan komma. Kongl. Maj:t åter önskar, att den sättes till 5,500 kr. Då ställer sig frågan så: är Kongl. Maj:ts förslag i detta fall på något vis origtigt? Jag kan för min del icke finna det. En ordinarie professor har 6,000 kr. och pension. En e. o. professor skulle komma till 5,500 kr. utan pension. Hvad är skillnaden? Det är sant nog, att dessa e. o. professorer verkligen kunna komma upp till att få befordran sent omsider, men utskottet har i det här fallet motiverat sin åsigt så:

»Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle samtliga dessa professorer erhålla samma begynnelseaflöning med 4,500 kronor. En sådan bestämmelse strider dock mot den förut godkända åsigt, att vissa af dessa befattningar kräva högre aflöning än andra och kunde hos innehafvarne af de förstnämnda framkalla anspråk på än ytterligare höjd aflöning. Utskottet håller dessutom före, att en begynnelselön på 4,000 kronor ej skäligen bör anses vara för låg för den, som vid unga år och utan någon längre tids lärareverksamhet vid universitetet befordras till extra ordinarie professor.»

Hvad dessa unga år angår, visar erfarenheten, att de äro desamma ungefär som för professorerna. Dessa personer, hvarom jag nu talar, hafva samma kompetensvilkor, samma tjänstgörings-skyldighet, samma föreläsningsskyldighet, samma examensskyldighet som de ordinarie professorerna. De skilja sig endast deri, att de icke äro med om de konsistoriella göromålen. Under sådana förhållanden — då de icke få sin tjänst tidigare, då de hafva samma tjänstgöring som de ordinarie professorerna — hemställer jag till kammaren: är det då för mycket begärdt, att dessa skola få dessa 5,500 kr., då de ordinarie professorerna hafva 6,000 kr. jemte pension? Jag vill dervid taga en jmförelsepunkt, fastän icke alla jmförelser äro lyckliga. Utskottet har i en senare punkt föreslagit, att rektorer vid de allmänna läroverken skola hafva 5,500 kr., men de hafva dessutom fri bostad. Är det då obilligt, att den, som är målsman för den högsta undervisning, som lemnas i

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universiteten.

(Forts.)

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universitetet.

(Forts.)

vårt land, åtminstone kommer upp till samma kontanta lön, i ett som allt, som rektorerna vid de allmänna läroverken? Rektorerna hafva dessutom pension. Dessa e. o. professorer hafva ingen pension. Rektorerna få börja vid unga år och avancera successivt fram till högre och högre lönegrad, då de e. o. professorerna sjelfva få bekosta hela sin utveckling, intill dess de blifva 40 år. Denna jämförelse synes så talande, att, då utskottet tillstyrkt 5,500 kr. på ena hållet, det borde icke hafva på e. o. professorernas lön afprutat dessa 500 kr. Och, mina herrar, jag tviflar på, om man ser saken från sparsamhetens synpunkt, att man uträttar något genom antagande af utskottets förslag, ty om Kongl. Maj:ts proposition afslås och utskottets förslag antages, är det min lifliga öfvertygelse, att vi omedelbart hafva att vänta oss yrkanden på förändring, som komma att lyda så: då de e. o. professorerna hafva samma tjänstgöring som de ordinarie, så låtom oss flytta upp dem på ordinarie stat! Om deremot Kongl. Maj:ts förslag antages, så har det från alla de personer, hvilka saken rör, uttalats, att de äro fullt nöjda med denna lön, och denna löneregleringsfråga är då för lång tid faktiskt reglerad.

På dessa grunder, herr grefve och talman, anhåller jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men då utskottet har delat sitt förslag om dessa e. o. professorslöner i två punkter, nemligen i denna punkt 5 för universiteten i Upsala och Lund samt i en senare punkt för karolinska institutet, har jag måst skrifva om denna, om jag så får säga, Kongl. Maj:ts kläm, så att den skulle så lyda:

att för beredande af aflöning i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag åt de i Kongl. Maj:ts förevarande framställning afsedda e. o. professorerna vid universiteten i Upsala och Lund bevilja en förhöjning af dels 9,000 kr. i de till universitetet i Upsala utgående ordinarie anslag, dels också 7,000 kr. i ordinarie anslagen till universitetet i Lund.

Friherre von Kræmer: »Ju simplare, ju enklare» lärar salig Dumbom hafva sagt. Möjligen kan det tyckas vanvördigt, att jag tillämpar denna sats på Kongl. Maj:ts proposition, men det sker i den allra bästa mening och på grund af en fullständig öfvertygelse om dess tillämplighet. Den föregående talaren har dock så helt och hållet förekommit mig i bevisningen derom, att Kongl. Maj:ts förslag är ofantligt mycket enklare än utskottets samt till och med i längden ledande till större besparingar än utskottets, som dock tillkommit af ifver och lust för att spara, att det skulle till intet tjena, om jag här upptoge tiden med ett upprepande af dessa skäl. Jag kan således i denna fråga helt enkelt inskränka mig till att instämma i herr Tamms yttrande och förslag. Detta gör jag också med afseende på den sista ändring han gjorde, eller att han skilde anslaget till det karolinska institutet från det till universitetet, då detta är en nödvändig följd af att utskottet

behandlat dessa anslag uti särskilda punkter. Jag anhåller sålunda att få instämna med herr Tamm.

Friherre Klinckowström: Mitt yttrande skall visserligen icke upptaga många minuter af kammarens tid. Det gläder mig emellertid att vid genomläsningen af detta betänkande hafva spårat en själfständig öfvertygelse såväl i statsutskottets uttalade åsigt som deruti, att de s. k. ledarne icke lyckats att mellan ledamöterna från de olika kamrarne stifta frid och endragt i fråga om det anslag, som här begäres. Vid föreliggande punkt, mom. A) hafva statsutskottsledamöterna från denna kammare behagat opponera sig emot utskottets beslut, hvilket, såsom jag förmodar, blifvit biträdt af samtliga Andra Kammarens statsutskottsledamöter, en omständighet, som erbjuder mig önskad anledning att nu biträda Andra Kammarens sannolikt blifvande beslut i frågan genom att för min del instämna uti hvad statsutskottet i sitt föreliggande betänkande, sid. 43, 44 och 45, anført. Statsutskottets majoritet har här, så vidt jag kunnat finna, gifvit tillräckliga skäl för sitt beslut, och jag torde ej behöfva upprepa dessa på sid. 43 förekommande motiv. I allmänhet mycket radikalare än statsutskottet här visat sig, skulle jag vilja gå mycket längre än statsutskottet i detta fall, men jag nämner blott detta såsom min tanke och enskilda mening, som sannolikt behöfver en annan tid, andra tillfällen för att blifva Riksdagens beslut. Jag finner nemligen, att bestämmelserna om dessa lönetillägg, uppkomna, såsom jag kan säga, i en olycklig stund, samt uppgående till 500 kronor hvar 5:te år, två och stundom tre gånger, äro verkligen onödiga, samt enligt mitt förmenande innebära ett slöseri med statens medel. Vi hafva nu uppsjö på inkomster i statskassan, men mina herrar, förunderligt nog har, så vidt jag under de 25 riksdagar, jag bevisat, kunnat se, aldrig något öferskott lemnats, utan inkomsterna hafva gått åt rubb och stubb, men icke det allenast, utan man har nu både ökat vår skuld högst betydligt genom beslutade jernvägsanläggningar, och regeringen har icke heller skytt att taga ut extra skatter af vår i många hänseenden nog fattiga, skattdragande befolkning. Hvad denna punkt beträffar vill jag stå mitt kast, då jag nu vidhåller min uttalade mening, att statsutskottets hemställan bör bifallas, hvarå jag, herr grefve och talman, vördsamt anhåller om proposition.

Herr Alin: Utskottet framhåller om en begynnelselön å 4,000 kronor, som med 500 kronor understiger den af Kongl. Maj:it föreslagna, att den icke skäligen kan anses vara för låg för den, som vid unga år och utan någon längre tids lärareverksamhet vid universitetet befordras till extra ordinarie professor. Jag skall med anledning häraf erinra om ett yttrande, som, då dessa löner först bestämdes, af en representant i Riksdagen faldes, då han med hänsyn till den omständighet, att ordinarie professorer ansetts icke kunna lefva på 4,500 kronor, hvadan deras lön ökats

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universitetet.

(Forts.)

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universitetet.
(Forts.)

från nämnda summa till 6,000 kronor, anmärkte med afseende på siffran 4,000 — det belopp, hvartill de extra ordinarie professorernas lön föreslogs — att denna vore mindre än den, som vore erkändt otillräcklig. Var detta belopp, 4,000 kronor, erkändt otillräckligt vid nämnda tidpunkt, för 20 år sedan, så är det tydligt, att det är långt mer otillräckligt nu. Utskottet har såsom stöd för sitt vidhållande af den nuvarande siffran anført sitt uttalande vid föregående års riksdag på sådant sätt, som om detta uttalande skulle hafva blifvit Riksdagens. Det förvånar mig, att utskottet kommit med ett påstående sådant som det, att utskottets uttalande blifvit af Riksdagens båda kamrar godkänt. Uttalandet gälde en enskild motion, rörande hvilken, då den afslogs, naturligtvis intet inkom i Riksdagens skrifvelse, och detta uttalande kan Riksdagen alldeles icke anses hafva godkänt, då Riksdagen biföll utskottets hemställan, att motionen måtte förkastas. Den ene kan för sitt votum hafva haft ett skäl, den andre ett annat, och man kan icke så noga veta, huru mycket af utskottets motivering föranledt bifallet till utskottets hemställan. Enligt protokollet var det ej heller något annat än utskottets *hemställan*, som af kamrarna bifölls.

Nu har utskottet sökt att tillgodose behovet på annat sätt än Kongl. Maj:t, icke i samma grad, men dock i bättre grad än hittills och på ett annat sätt, och detta derigenom, att de extra ordinarie professorerna skulle i fråga om lönetilläggets åtnjutande få tillgodoräkna sig något af sin docenttid. Jag kan icke neka till, att detta projekt vid första påseendet föreföll mig ganska godt, och att det utan all fråga vittnar om välvilja för de extra ordinarie professorerna, men jag anser det framlagda förslaget likväl icke böra bifallas, då det är origtigt till sin utgångspunkt och omöjligt att rättvist tillämpa. Utskottet säger: »det synes lämpligt, att föreskrift meddelas derom, att docent, som varder utnämnd till extra ordinarie professor, må i fråga om ålders-tillägg tillgodoräkna sig de år, han varit anställd som docent, med undantag af den tid han enligt vid universitetens gällande bestämmelser egt rätt att uppbära docentstipendium, eller tillsammans tre år». Hvad menas med uttrycket: »egt rätt att uppbära»? Är det den tid, hvarunder han uppburit stipendium? Jag förmodar, att detta är utskottets mening. Men huru ställer det sig för den, som icke haft något stipendium att uppbära? Det står visserligen i klämman: »med rätt — — — att räkna sig till godo jemväl det antal år, med afdrag af tre, han kan hafva varit anställd såsom docent», men detta stämmer alldeles icke med motiveringen. Denna innehåller, att de tre år må afräknas, hvarunder han haft rätt att uppbära stipendium, men många docenter finnas och kommer att finnas, som alldeles icke innehaft något stipendium. På samma gång utgångspunkten uti denna utskottets motivering är enligt min mening ohållbar eller åtminstone så dunkel, att man icke kan förstå sammanhanget mellan utskottets motivering och dess kläm, kommer man också vid tillämpningen af

utskottets förslag till en hel mängd svårigheter, som utskottet icke synes hafva tänkt på. Så t. ex. finnas en mängd personer, anställda vid universiteten uti vetenskapliga tjänster, hvilka i olikhet med docenturerna äro aflönade, ehuru mindre väl än de extra ordinarie professorernas; om de blifva befordrade till extra ordinarie professorer, kunna de enligt här föreslagna bestämmelser icke återropa sin föregående akademiska tjänstgöring (med undantag af den, som de möjligen utöfvat såsom docenter) såsom grund för alderstillägg. Detta har herr Tamm, med flera exempel, nyss adagalagt, och jag behöfver således icke upptaga tiden härmed. Jag kan äfven för öfrigt i allt väsentligt instämma med herr Tamm, liksom jag äfven förenar mig om hans yrkande. Endast i ett afseende ber jag få inlägga min reservation mot hvad han yttrade. Ett skäl för bifall till det kongl. förslaget ansåg han ligga deri, att de extra ordinarie professorerna icke hade pensionsrätt, men detta skäl anser jag icke vara gällande, ty faktiskt har Riksdagen erkänt deras pensionsrätt genom de beslut, Riksdagen fattat i alla de hittills förekommande fall, då pension för e. o. professorer begärts. Man måste naturligtvis äfven utgå derifrån, att för dessa embetsmän liksom för andra en allmän pensionsrätt skall komma att stadgas. — Jag vill tillika säga, att likasom alla skäl tala för Kongl. Maj:ts förslag, så äro dessa också så tillräckliga, att man icke behöfver stödja sig på sådana skäl som detta.

Jag anhåller således, herr grefve och talman, att få instämma i det förslag, herr Tamm framställt.

Herr Lindgren: Frågan om löneförbättring åt de extra ordinarie professorerna vid universiteten och karolinska institutet har i den kongl. propositionen behandlats ganska vidlyftigt, i det icke mindre än 26 sidor egnats åt densamma. Af dessa 26 innehålla 8 sidor en framställning af förhandlingarne hos de akademiska myndigheterna i Upsala, sedan ärendet passerat statskontoret. Redogörelsen för motsvarande förhandlingar hos de akademiska myndigheterna i Lund är begränsad till 4½ rader. För hvar och en, som hyser något intresse för det sydsvenska universitetet, måste detta sätt att referera te sig frappant, måhända signifikativt; i alla händelser torde det vara egnadt att på många håll väcka reflexioner af åtskilliga slag. Dessa 4½ rader, som i den kongl. propositionen återfinnas på sid. 39 och i utskottets utlatande, på sid. 37, lyda: »äfven de akademiska myndigheterna i Lund hafva, i den mån de af dem afgifna utlåtanden kunna sägas angå nu förevarande ämne, tillstyrkt frågans lösning på det af petitionärerna föreslagna sätt, dock med den af det större akademiska konsistoriet i Upsala gjorda modifikation i afseende å tjänstgöringspenningarne». Den här förekommande mellansatsen: »i den mån de af dem afgifna utlåtanden kunna sägas angå nu förevarande ämne» angifver, att de akademiska myndigheterna i Lund antingen icke velat eller icke förstått att gifva ett passande svar

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universiteteten.

(Forts.)

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universitetet.

(Forts.)

å en kongl. remiss; den tyder på, att de pratat om åtskilligt, som icke hörde till ämnet. För mig, som deltagit i dessa förhandlingar så väl å fakulteten som uti det akademiska konsistoriet, är detta öfverraskande, och jag får bekänna, att jag icke vet, hvarpå anförda uttryck syftar. Då jag vidare läser, att de akademiska myndigheterna i Lund tillstyrkt frågans lösning på det af petitionärerna föreslagna sättet, får jag säga, att jag är fullkomligt ur stånd att finna samklang mellan denna utsaga i den kongl. propositionen och det akademiska konsistoriets protokoll i ärendet. Det är enklast att gifva en sammanfattad redogörelse för de olika meningar, som i konsistorium gjorde sig gällande genom att hänvisa till detta protokoll, och då dess kläm icke är synnerligen lång, anhåller jag att genom en uppläsning af densamma få underställa mitt omdöme kammarens.

»Vidare hade konsistoriet med 6 röster, afgifna af — — — och ordföranden, beslutat framhålla önskligheten af att ett anslag å extra stat till förbättring af de extra ordinarie professorernas lönevilkor måtte beviljas, till dess en behöfelig reglering af löneförhållandena i allmänhet vid universitetet kunde genomföras, under det att 6 ledamöter — — — vidhållit konsistoriets förut gifna förord för bifall till de extra ordinarie professorernas framställning, de tre sistnämnda dervid erinrande om behofvet af löneförbättring äfven för de ordinarie professorerna, en ledamot — — förordat, att löneförhöjningen måtte beviljas med de af de extra ordinarie professorerna begärda belopp men endast å extra stat, samt en ledamot — — ansett sig ej hafva något vidare yttrande att afgifva.»

Då den grundåskådning, som varit betingande för det af mig upplästa utlåtandet, icke kommit till Riksdagens eller kammarens kännedom, alldenstund den icke med ett ord refererats i den kongl. propositionen, må det kanske tillåtas mig att, då jag delar denna grundåskådning, något redogöra för dess syfte och innehåll.

Redan i sitt första i ärendet afgifna utlåtande förklarar konsistorium i Lund, att det visserligen förordade petitionärernas begäran, men utan att dervid godkänna anförda motiv. De af kammarens ledamöter, som läst petitionerna, hafva nog funnit, att vissa af de framdragna motiven ingalunda äro obestriddliga. Jag har på annat ställe uttalat mig härom och vill nu icke inlåta mig på någon granskning af desamma, ty dels är ämnet mindre angenämt, dels skulle det taga för lång tid. — Alla det akademiska konsistoriets i Lund ledamöter — för att icke tala om fakulteterna, der de extra ordinarie professorerna äro bisittare och i viss mån kunna beherska situationen — hafva enhälligt förklarat, att en löneförbättring för de extra ordinarie professorerna vore i hög grad behöfelig och rättfärdig. Men de för handen varande förhållandena hafva föranledt, att konsistorii uppmärksamhet blifvit riktad derpå, att de extra ordinarie professorerna icke äro de enda ledamöterna af universitetens lärare- och tjänstemannacorps, hvarom sådant kan sägas. Samtidigt med att de extra

ordinarie professorerna sammanslöto sig och petitionerade hos Kongl. Maj:t, gjorde docenterna detsamma, och i deras till Kongl. Maj:t ingifna petition förekommer rörande docenternas ställning följande sentens: »Emellertid framträder just såsom en i ögonen fallande brist uti universitetets organisation, att det icke är tillräckligt sörjdt för denna lärarecorps, hvilken för universitetens nuvarande och framtida verksamhet måste betraktas såsom nödvändig». Konsistorium har icke kunnat biträda denna petition i den form, den föreligger, men är långt ifrån att underkänna befogenheten af docenternas önskan att erhålla en arfvodestillökning. Det finnes vidare en liten afdelning akademiska lärare, som står mellan docenterna och de extra ordinarie professorerna, nemligen öfningslärarne: observatorer och laboratorer. De äro för få att med utsigt till framgång agitera, och ingen har fört deras talan utom konsistorium, som beaktat deras ställning. Innehafvarne af dessa tjenster äro väl meriterade personer, som i kompetens stå de extra ordinarie professorerna mycket nära; några af dem hafva stått på förslag till ordinarie professurer; och det har synts obilligt, att de skulle lemnas i sticket och icke erhålla något, då de extra ordinarie professorerna få förhöjning i sin lön.

Vidare kan icke förnekas, att de nu för ordinarie professorer utgående löneförmånerna måste anses såsom allt för små. 6,000 kronor är den lön, som tillkommer innehafvarne af dessa tjenster, på hvilka stora anspråk ställas i många hänseenden. När denna lön icke kan anses vara till fyllest, vore det en rättfärdig sak att sörja för nödig löneförhöjning. Jag kan här så mycket tryggare plädara för de ordinarie professorerna, som jag sjelf, äfven i händelse en sådan löneförhöjning blefve en verklighet, icke skulle, såsom stående nära pensionsålderns gräns, hafva någon nytta deraf. — Jag tror ingen skall kunna jäfva befintligheten af ett verkligt behof af nämnda löneförbättring; konsistorium har ansett det såsom en skyldighet att framhålla detsamma.

Annun en synpunkt finnes, som i denna sak är värd att beakta. På första sidan af Upsala universitets extra ordinarie professorers petition står såsom ett hufvudskäl anfördt, att »i sak motsvaras de äldre adjunkturerna närmast af de nuvarande stipendierade docenturerna, medan *skilnaden mellan ordinarie och extra ordinarie professur egentligen blott ligger i lönen*». Om denna egendomligt formulerade sentens verkligen vore ämnad att tagas såsom allvarligt menad, skulle deraf följa, att om den af Kongl. Maj:t föreslagna löneförhöjningen beviljades, så att skilnaden mellan ordinarie och extra ordinarie professorers löner endast komme att uppgå till 500 kronor, skulle de extra ordinarie professorerna vid Upsala universitet vara i det närmaste belåtna. För min del tviflar jag derpå, ehuru jag icke närmare känner förhållandena i Upsala; men beträffande Lund kan jag tryggt säga, att utvecklingen gått längre och att man der icke tillfredsställes med en blott löneförhöjning. Så snart de extra ordinarie professorerna anse sig såsom likställda med de ordinarie, ligger det nära, att de fordra

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universiteten.

(Forts.)

Löneförhöjning
åt e. o. professorer
vid universitetet.

(Forts.)

del i universitetets administration och styrelse. För min del finner jag dessa anspråk ingalunda orimliga; de äro för öfrigt ganska lefvande inom de extra ordinarie professorernas corps; och då dessa utgöra en ganska stor qvot af de akademiska lärarne, synes det icke rätt klokt, att man genom att helt och hållet motsätta sig dessa anspråk skapar en missnöjd korporation. Den tanken genomgår många af de i konsistorium afgifna yttrandena, att det hade varit lyckligt, om man kunnat förbinda löneförbättringen åt de extra ordinarie professorerna med en organisationsförändring. Äfven docentinstitutet tarfvar en revision, om det icke alldeles skall komma på afvägar. Med de extra ordinarie professorerna vid universitetet förhåller det sig icke alldeles så som herr Tamm förestälde sig. Extra ordinarie professors-institutet är ingalunda homogent. Vissa professorer borde redan från början hafva varit ordinarie, nemligen de, hvars innehafvare äro målsmän för stora, centrala ämnen samt examinera. Några få hade må hända bäst gagnat universitetet såsom laboratorplatser. Mellangrupperna äro af ganska skiljaktig beskaffenhet och i någon mån olika vid de båda universitetet. I Lund är förhållandet, att de flesta af de extra ordinarie professorerna utgått från adjunktsinstitutionen och sålunda vuxit ut från hvad de extra ordinarie professorerna sjelfve kalla expektans- och vikariatsplatser. Somliga extra ordinarie professorer hafva fått bibehålla egenskapen af lärareexpektans- och vikariatsplatser, på samma gång man tilldelat deras innehafvare utbrutna mindre ämnen, för hvilka de fått blifva sjelfständiga målsmän. Inom medicinska fakulteten är t. ex. förhållandet sådant med professuren i pediatrik. När den extra ordinarie professuren tillskapades af en adjunktur, passade man på och gjorde adjunkten i praktisk medicin till extra ordinarie professor i pediatrik och tillika till andre klinisk lärare. Han står således kvar som vikarie för ordinarie professorn i klinisk medicin, en anordning som är helt naturlig och klok. — I Upsala hafva extra ordinarie professorerna i juridiska fakulteten rättighet att i tur och ordning rycka upp till ordinarie professur med bibehållande af sina ämnen. I Lund har man undgått denna anordning, och till hvilka missförhållanden en sådan bestämmelse kan leda, framgår af en brännande befordringsfråga för dagen.

Jag har med detta velat säga, att det finnes många förhållanden i fråga om både de extra ordinarie professorernas och docenternas ställning vid universitetet, som fordra revision; och man kan hafva anledning att eftersinna, huruvida det ej vore klokt att genomföra en sådan i samband med en löneförbättring.

Min ärade kollega herr Alin talade om pensionsförhållandena. Jag må för min del säga, att, när det är fråga om att åstadkomma en förbättring af de extra ordinarie professorernas ekonomiska ställning, det väl låge närmast till hands att först och främst sörja för deras pensionering. Man skulle genom en sådan åtgärd bereda särskildt den grupp af extra ordinarie professorer, som icke har utsigt till befordran till ordinarie, en trygghet för

ålderdomen. Och det vore för öfrigt för universiteten i deras helhet till stor fromma och fördel, att pensioner vore fastställda för de extra ordinarie professorerna. Desse hade då en möjlighet och en uppfordran att afgå, när de blefve öfverårige och otjenstbare. Herr Alin förmenade, att de extra ordinarie professorerna faktiskt hafva pensionsrätt, i ty att Riksdagen flere gånger beviljat sådan pension. I Lund har man en annan erfarenhet, och de akademiska myndigheterna der hafva för kort tid sedan fått mottaga en ny påminnelse om sin kortsynthet i eu hithörande fråga. Större akademiska konsistoriet upptog i höstas — det hade grundad anledning att tro, att det skedde till behag för herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet — bland sina riksdagspetita en framställning om pension för en 73-årig, till sina kropps- och själskrafter försvagad, otjenstbar extra ordinarie professor. Kongl. Maj:t icke blott icke framlade detta petitum för Riksdagen, utan, sedan den ifrågavarande extra ordinarie professorn blifvit i ärendet hörd, resolverades, att framställningen icke till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranledde!

För att sammanfatta såväl min egen som mina meningsfränders i konsistoriet ståndpunkt beträffande extra ordinarie professorernas lönefråga, hänvisar jag till mitt yttrande till konsistorii ofvannämnda protokoll: »För mig framställer det sig såsom en *hufvudsak*, att, då konsistoriet såsom sådant inför Kongl. Maj:t yttrar sig om denna för universitetets sanna välfärd mycket betydelsefulla fråga, det framlägger den i dess helhet med alla dess relationer och konsekvenser samt i sann och full belysning, öfverlemnande åt Kongl. Maj:t att med ledning af den utredning, som sålunda meddelats, finna den väg, som fullständigast och bäst leder till målet — universitetets och hela landets bästa».

Då nu de betänkligheter, som föranledt mig att underfrågas förberedande behandling framhålla vissa omständigheter, som må hända kunde vara egnade att i någon mån fördröja dess snara lösning, på angifvet sätt af högsta vederbörande undanröjts, i det de efter min uppfattning blifvit fullständigt underkända, känner jag mig oförhindrad att följa mitt hjertas böjelse att hvad på mig ankommer bidra till förbättrande af lönerna för mina yngre kolleger, med hvilka jag är förbunden genom ett lifligt och angenämt samarbete och med fasta vänskapsband. Jag yrkar sålunda bifall till Kongl. Maj:ts proposition på det sätt herr Tamm föreslagit, i den förhoppning att en löneförhöjning för de extra ordinarie professorerna må vara första steget till en allmän löneförbättring för universitetens samtliga funktionärer.

Herr Sandberg: Jag skall endast taga mig friheten att upprepa ungefär detsamma, som jag yttrade vid denna frågas behandling under förra riksdagen.

Af de under senare tiden tillskapade så kallade extra ordinarie professurerna är det mera än en, som enligt min bestämda åsigt utan skada kunnat i vårt fattiga land undvaras. Men då

*Löneförhöjning
åt e. o.
professorer
vid universi-
teten.*
(Forts.)

Löneförhöjning
åt e. o. professorer
vid universitetet.

(Forts.)

dessas tjänster en gång blifvit inrättade och i de flesta fall besatta med verkliga vetenskapsmän, synes det mig i hög grad obilligt och orättvist att ej gifva desse tjänstemän tillräckliga löner. Särskildt framträder denna obillighet, om man jemför de extra ordinarie professorernas löneförmåner med tjänstemännens vid embetsverken i Stockholm. Disse tjänstemän hafva ofta högre löner än de extra ordinarie professorerna för ett arbete, som icke kan vara mera värdt än de senares; och desse tjänstemän i Stockholm kunna sannerligen icke i afseende å bildning och kunskaper jemföras med vare sig de extra ordinarie professorerna eller ens lektorerna vid de högre allmänna läroverken.

Jag förenar mig i yrkandet på bifall till Kongl. Maj:ts proposition i den form herr Tamm biträdt densamma.

Herr Törnebladh: Då de föregående talarne i allmänhet yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition med den modifikation, som herr Tamm derät gifvit, kunde jag inskränka mig till att instämma i detta yrkande. Men jag ber dock att få något litet belysa frågan särskildt med afseende å hvad som blifvit anfördt nyss från skånebänken. Den asyftade ärade talaren slutade med samma yrkande, men hans motivering var ju kanske något olika.

Det kan vara fullt rätt, att pensionsreglering för de extra ordinarie professorerna är en synnerligen vigtig sak och kanske lika vigtig som den ifrågavarande löneförbättringen. Likaså kan det ju vara en möjlighet, att löneförhållandena vid universitetet i allmänhet torde böra undergå någon omreglering. Men jag vill i afseende derpå omtala en liten episod från ärendets behandling i statsutskottet, som må hända kan vara något upplysande. Der talades om de extra ordinarie professorernas aflöning, och det anfördes såsom ett skäl emot att ställa den så pass hög, som Kongl. Maj:t föreslagit, att det skulle hafva till följd, att de ordinarie professorerna gjorde anspråk på att få mera, på det att det fortfarande skulle visa sig en skilnad, och att man fruktade därför. Denna lilla berättelse torde tillräckligt visa, att det kanske icke är tid nu att röra på frågan i dess helhet.

Men Kongl. Maj:t har haft ett särskildt skäl att i år framkomma med sitt förslag. Vi erinra oss, att i fjor en enskild motion väcktes om förbättring af de ifrågavarande extra ordinarie professorernas löneförhållanden. Denna motion blef af statsutskottet synnerligen väl behandlad, visserligen afstyrkt, men med uttalande i motiveringen af sympatier för en förändring. Nu torde väl de fleste af kammarens ledamöter känna, att detta är den egentliga vägen, på hvilken understundom löneförbättring åstadkommes, nemligen att den enskilda motionen går före som snöplögen och undanrödjer de svåraste hindren genom den välvilliga motiveringen, och att Kongl. Maj:t sedan tager fasta derpå och kommer fram med ett förslag, uttryckt i siffror, och om hvilket man kan hafva förhoppning, att det skall gå. Så har det varit i detta fall. Statsutskottet har också — det skall jag vara den

förste att erkänna — vidhållit sin ståndpunkt från i fjor, likväl kanske något starkare, än det behöfts. Nu har statsutskottet ställt sig på den ståndpunkten, att 4,000 kronor kunde vara tillräckligt, om dertill fogades den eventuella rätten att räkna sig till godo docentår. I formelt afseende hafva åtskilliga erinringar rigtats häremot, egentligen utgående derpå, att det finnes andra förutgående tjänstgöringar, hvilka borde kunna berättiga till samma förman. Men jag ber att dertill få lägga, att, om, i händelse statsutskottets förslag bifalles, 9,000 kronors förhöjning kommer att bortfalla i fråga om Upsala och 7,000 kronors förhöjning i fråga om Lunds universitet samt 1,000 kronors förhöjning i fråga om karolinska institutet, besparingen för statsverket ändock är mer eller mindre fiktiv; ty ålderstilläggen, hvilka ej äro synliga i staternas slutsiffror, komme att för en stor del af de extra ordinarie professorerna motsvara hvad som här skenbart skulle kunna besparas — visserligen icke för alla, men för ganska många. Och för vissa andra skulle dessa docentår, särskildt inom den juridiska och inom den medicinska fakulteten, må hända blifva en något illusorisk förman, då de väl icke vore så synnerligen många. Särskildt i nyssnämnda fakulteter är det af vigt — der ej medicinsk professur är förenad med praktisk läkareverksamhet — att begynnelselönerna ej äro satta för låga, derför att universitetet understundom kunna hafva svart nog att fästa vid sig verkliga förmågor.

Jag erkänner mycket gerna, att de extra ordinarie professorernas ställning och förhållande till de ordinarie professorernas ställning och förhållande till de ordinarie professorer hafva blifvit reglerade genom någon bestämd författning eller något motsvarande, utan att de hafva i följd af förhållandenas egen natur utvecklats sig från hvad de voro vid tiden för omorganisationen åren 1876 och 1877, då man ännu vidhöll den äldre uppfattningen af desamma sasom ett slags öfvergångsplatser. Nu har, sasom jag nyss hade äran antyda, förhållandenas egen natur utvecklats sig så, att det icke varit möjligt att vidare betrakta dem sasom öfvergångsplatser. I vissa fall kunna de möjligen vara det, men i vissa, och kanske flertalet fall, icke.

Helst skulle jag för min del hafva sett, att Kongl. Maj:ts proposition gått i samma riktning som utskottets förslag nästföregående ar med tillägg af ett tredje ålderstillägg, alltså med slutaflöning af 5,500 kronor, hvarigenom det ju blifvit möjligt att för dem, som verkligen öfverga till ordinarie professur, bespara detta ålderstillägg och fa omsättning. Men då detta ej är förslaget, lär det ej vara annat att välja emellan än utskottets förslag och Kongl. Maj:ts. Utskottets förslag är ju sympatiskt, men Kongl. Maj:ts förslag är mera sympatiskt, och mera sympatiskt derför, att det reglerar mera definitivt och vill borttaga åtskilliga ojemnheter, som enligt utskottets förslag i alla fall komme att kvarstå. Jag erinrar särskildt om dem, som hafva 4,500 kronor, och dem, som hafva 4,000. Deraf blefve alltid trassel och besvärigheter. — Jag skall ej ingå i vidare detaljer. Men det förefaller mig, som om Kongl. Maj:ts förslag ordnar förhållandena bättre för

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universitetet.
(Forts.)

Löneförhöjning
åt e. o.
professorer
vid universi-
teten.

(Forts.)

framtiden och tillgodoser de ifrågavarande lärarnes billiga anspråk på en slutaflöning, som icke är för låg, hvilket jag anser en slutaflöning af 5,000 kronor vara.

På dessa skäl ber jag att få förena mig med herr Tamm.

Herr Billing: Jag antager nästan, att det icke finnes någon i denna kammare, som icke är öfvertygad derom, att alla de förmåner, som kunna beredas de extra ordinarie professorerna liksom öfriga tjänstemän vid våra universitet, skola för mig vara en glädje. På grund häraf skall jag icke inlåta mig på något slags granskning af de skäl, som anförts till förmån för förbättring i de extra ordinarie professorernas löneförmåner. Äfven om jag tror, att man i ett och annat hänseende kanske talat för starka ord, vill jag icke på något sätt underminera de intryck till dessa lärares förmån, som här hafva kunnat göras. Vidare är jag allt för praktisk riksdagsman för att upptaga kammarens tid med argumentationer för en sak, som jag är ganska viss vara i denna kammare fallen. Jag är ganska viss om, att statsutskottets förslag kommer att i denna kammare förkastas, och därför skall jag icke upptaga synnerlig tid med att på det sättet försöka att slå ett slag för det, att jag skulle försöka att vinna seger; men jag skall dock försvara det. Jag tror, att det kan försvaras, och jag vill som min personliga öfvertygelse uttala, att jag icke är viss om, att det för de extra ordinarie professorerna är synnerligen lyckligt, att detta utskottets förslag förkastas. Men det är af herrarne dömdt; och da är det — dömdt.

Statsutskottet motiverade i fjor sin framställning på ett mycket välvilligt sätt. Man har i dag försökt att taga bort betydelsen af en sådan motivering, trots det att denna motivering godkändes af båda kamrarna och i diskussionen i väsentliga punkter underströks med bifall. Det sätt att resonera, som herr Alin i denna punkt begagnat sig af, hade jag önskat icke skulle förekommit. Ty får hans resonnement någon betydelse, skall det blifva den att lära Riksdagen, att, om den har i en motivering till hälften lofvat något, detta icke skall hafva någon vidare betydelse i framtiden. Den som suttit i statsutskottet och skrivit så kallade välvilliga motiveringar, den vet, hvilken möda det kan vara att få bifall till en välvillig motivering, och hvilken hjälp en sådan motivering är för ett ärendes följande behandling. Det finnes intet skäl, som i statsutskottet betyder så mycket, som att statsutskottet en föregående riksdag välvilligt motiverat och dermed gifvit en invit att återkomma. Jag hoppas därför, att herr Alin står ensam om att underkänna betydelsen af en af båda kamrarna godkänd motivering från statsutskottet.

Det har icke kunnat alldeles undgå att väcka en viss uppmärksamhet inom utskottet eller inom afdelningen af utskottet, att den motivering, hvarom jag nu talat och som innehöll ett stycke program, icke påaktats. I den långa framställningen i den kongl. propositionen är den icke med ett enda ord omnämnd eller

antydd; och hvad nästan mera är, det är, att de myndigheter, som yttrat sig i saken, och petitionärerna icke ansett sig böra acceptera denna Riksdagens motivering. Detta är icke precis det vanliga sättet att gå till väga. Men icke skall någon tro, att det i allra ringaste mån skall inverka på mitt humör och mitt sätt att bedöma den föreliggande frågan. Och om hvad som uttalades i fjor af statsutskottet lemnats derhän, är det dock för mig en glädje att hafva gjort det förslag, som i fjor statsutskottet framkom med; ty om andra vederbörande icke hafva aktat på det, har det dock efter min uppfattning varit den bryggja, på hvilken man har stigit till det, hvartill man nu hoppas komma.

Årets statsutskott har emellertid gatt längre än fjorårets och till professorernas förman gjort två ganska väsentliga förbättringar i fjorårets förslag. Den ena är den, att, medan i fjor ifrågasattes, att det andra alderstillägget skulle erhållas först 10 år efter det förstas erhållande, det i år föreslagits, att det skall erhållas 5 år efter det första. Vidare talade förra årets statsutskott om att docenterna skulle få räkna någon del af sin tjenstgöring sig till godo till alderstilläggs erhållande. I år har statsutskottet ändrat detta genom att först stryka ordet »tjenstgöring» och i stället blott tala om anställning och vidare genom att hemställa, att icke blott »någon del» af docenttiden skulle få räknas, utan att blott en liten del deraf skulle frånräknas och hela den öfriga docenttiden tillgodoräknas. Tre år skulle frånräknas. Jag kan icke tro annat, än att herr Alin halft på skämt lätsat sig icke förstå statsutskottets ordalag. Ty det säges ju tydligt, att docenterna skulle få räkna alla år utom tre, och den lilla passus i motiveringen, mot hvilken han vände sig, är till blott för att försvara, hvarför man ej velat taga bort mera än tre år. Skälet är, att en docent icke utan särskild tillåtelse har rätt att åtnjuta docentstipendium för längre tid än tre år.

Hvad innebär nu statsutskottets förslag? I hvilket afseende är det mindre fördelaktigt för professorerna än Kongl. Maj:ts proposition? I det afseendet, att slutlönen enligt statsutskottets förslag icke blir mera än 5,000 kronor, då enligt Kongl. Maj:ts proposition den blir 5,500 kronor. Det är en afgjordt sämre ställning. Men gent deremot står en förbättring. Visserligen är det möjligt, enligt utskottets förslag, att en extra ordinarie professor skulle få begynna sin tjenstgöring som professor med 4,000 kronors lön, men den möjligheten är efter de af petitionärerna och Kongl. Maj:ts framlagda statistiska beräkningarna endast en möjlighet, som i ytterst få fall blir verklighet. Om någon har den förmanen att blifva extra ordinarie professor vid mycket unga år, har utskottet ansett, att 4,000 kronor icke är någon obillig begynnelselön för en så ung man. Jag unnar honom 4,500 kronor lika väl som herrarne unna honom denna lön. Men rätt skall vara rätt. Och om en mycket ung man, en som ej varit docent mera än ett par år, får begynna med 4,000 kronor, tror jag icke, att man har skäl att, särskildt med hänsyn till andra löner på,

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universitetet.

(Forts.)

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universitetet.

(Forts.)

om jag så får säga, den lärda banan, klaga öfver att någon orätt är begången. Men den stora förmån, som utskottet har velat bevilja de extra ordinarie professorerna, nemligen att få räkna docentår sig till godo, kan göra, att det blir fördelaktigare för vissa extra ordinarie professorer efter utskottets förslag än efter Kongl. Maj:ts proposition. Jag skall icke inlåta mig på att anföra några exempel med siffror o. s. v. Visst är, att utskottets förslag kan blifva fördelaktigare för vissa extra ordinarie professorer. Jag tror därför, att, lika visst som statsutskottets förslag är framgångset ur en verklig välvilja, lika visst som det, att det framkommit, är den bästa hjälpen för att få fram Kongl. Maj:ts förslag, och lika visst som det är, att statsutskottets förslag under vissa förhållanden kan vara fördelaktigare för vissa professorer, lika visst är det, att saken emellertid nu är så framdrifven, att man anser sig icke hafva fått sin rätt, om icke Kongl. Maj:ts proposition bifalles.

Jag upprepar hvad jag sade i begynnelsen, att ingen skall glädja sig mera än jag åt förmåner, som beviljas åt extra ordinarie professorer. Men å andra sidan vill jag säga, att det skulle för mig varit en mycket större glädje, om motsvarande förmåner beredts äfven andra akademiska tjänstemän. Och det må vara mig tillåtet att sluta mitt anförande med att uttala den önskan, att icke den dag må komma, då man får bakslag för det sätt, hvarpå man behandlat statsutskottets förslag i denna punkt. Jag menar icke bakslag i politiskt afseende, utan bakslag i afseende å hvad man önskar för universitetslärarne.

Det har i detta såsom i andra fall händt, att man, såvidt jag förstår, för att befördra en sak har för ensidigt argumenterat, framställt sådana argument, som i en framtid kunna gifva bakslag. Så i motiveringen för Kongl. Maj:ts proposition; så i motiveringen mot utskottets förslag. Jag skall icke inlåta mig på frågan om sanningen i den satsen, att för extra ordinarie professorer gäller samma kompetens som för de ordinarie, väsentligt samma arbete o. s. v. Det är sant i mycket, dock icke i allt. Men jag har velat uttala den önskan, att man något måtte glömma det talet, om i framtiden frågan om de ordinarie professorernas löneförmåner kommer upp. Har man så ensidigt och med sådan styrka betonat, att de extra ordinarie professorerna äro och böra vara likställda med de ordinarie, har man vidare betonat, att den lön, som Kongl. Maj:t här föreslagit, är fullt tillräcklig, då ligger konklusionen rätt nära.

Detta är det ena. Det andra är, att man nu för att vinna seger öfver statsutskottet — och för att öfvervinna utskottet i denna punkt hade man sannerligen icke behöft i denna kammare använda tiondedelen så mycket krut — begått den oklokheden och den origtigheten, att man sökt underminera den tanke, som dock är hufvudtanken i statsutskottets betänkande, nemligen rätten att räkna tjänsteår från docenttiden. Jag skulle önska, att de argument, som anförts deremot, icke kommit fram, och jag tror den

dag kan komma, då man önskar, att man icke dragit fram sådana argument. Lyckligtvis äro de icke så starka, att man icke kan vederlägga dem då. Det kan väl icke vara annat än mycket origintigt och oklokt att söka argumentera bort ett argument i statsutskottets betänkande, som är så rättfärdigt och så nyttigt för universiteten. Man kunde hafva gått till väga på annat sätt från början, och frågan hade kanske då legat annorlunda och bättre. Men att så ej skett är icke utskottets skuld, utan det är öfriga vederbörandes skuld, i främsta rummet just vederbörande sökandes. Hade man accepterat statsutskottets förslag, hade vederbörande upptagit den hand, som der räcktes, kunde detta tillvägagångssätt haft en stor framtida betydelse. Hade man petitionerat om att få räkna dessa docentår och sedan begärt två nya ålderstillägg, kunde det hafva händt, att det nya ålderstillägget icke erhållits efter ytterligare 5 år, men hade man begärt, att det skulle erhållas efter längre tid d. v. s. att det skulle utfalla, då det kunde anses ådagalagdt, att en extra ordinarie professor icke skulle blifva ordinarie, kunde det hafva varit någon utsigt att vinna bifall inom statsutskottet. Och, om man ej vunnit pluralitet i statsutskottet, så hade det ändå varit möjligt att för denna sak vinna pluralitet vid gemensam votering. Då hade vi kunnat gemensamt votera om detta i år, hvilket vi nu icke kunna.

Då jag hittat på förslaget i statsutskottet och står för det, är jag viss om, att det hade varit skäl att de, som vilja gynna de extra ordinarie professorerna och icke blott dem, hade tagit hand om det, och då hade vi i dag kanske kommit ett betydligt längre steg framåt, än vi nu komma genom att underkänna statsutskottets motivering och under diskussionen söka underminera den grundsats, som inom utskottet varit den ledande.

Jag skall glädja mig med dem, som glädja sig öfver seger åt den kongl. propositionen, men i mitt stilla sinne gömmer jag den tanken, att denna sak kunde hafva förts till ett slut, som varit vida fördelaktigare för våra extra ordinarie professorer och icke blott för dem, utan för hela lärarestaten vid våra universitet. Emellertid, herr talman, skall jag anhålla om bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Annerstedt: Då statsutskottet har uttalat, att Kongl. Maj:t i sin föreliggande proposition valt en annan utgångspunkt än som intagits af föregående års statsutskott, torde det vara befogadt att framställa några erinringar mot ett sådant omdöme. Samma ståndpunkt har den siste talaren med ännu större styrka framhållit i de ord han nyss yttrade.

Vid föregående riksdag uttalade statsutskottet såsom sin uppfattning, att den aflöning, som tillkom de e. o. professorerna, vore otillräcklig, och uttalade tillika, att det kunde vara tjenligt, att sådana lärare, hvilka under någon längre tid varit docenter, skulle hafva rätt att räkna sig sin docenttjenstgöring till godo. Vid den diskussion, som sedermera i kammaren förekom, yttrade såväl

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universiteten.

(Forts.)

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universitetet.

(Forts.)

den talare, som nu sist hade ordet, som äfven en annan ledamot af kammaren, att de skulle med ännu större glädje hafva helsat statsutskottets betänkande, derest ordet »ett» framför ålderstilllägg der icke förekommit. Kongl. Maj:t hade väl då anledning att anse, att åtminstone denna kammares sympatier skulle vara för två ålderstilllägg till den aflöning, som utgjorde utgångspunkten för de e. o. professorernas löneförmåner. Då vidare Kongl. Maj:t undersökte de faktiska förhållandena, sådana de gestaltade sig vid universitetet, fann han ganska snart, hvad beträffar de nu befintliga extra ordinarie professorerna inom den filosofiska fakulteten, att alla dessa med undantag af en enda skulle, derest dessa af statsutskottet föreslagna regler varit gällande, redan vid sin utnämning till e. o. professorer hafva kommit upp i andra löneklassen, i ty att de såsom docenter tienstgjort 8 år, med undantag allenast, såsom nämndt, af en e. o. professor, hvars tienstgöringstid var endast 7 år. Detta hvad den filosofiska fakulteten angår. Inom de öfriga fakulteterna, särskildt den juridiska och den medicinska — inom den teologiska var saken ej så klar — var deremot förhållandet ett annat i det att, med ett undantag inom den medicinska, ingen af de då utnämnde e. o. professorerna skulle haft den ringaste fördel af den utgångspunkt, statsutskottet här angifvit såsom den rätta.

Om man följaktligen betänker, att i fråga om den filosofiska fakulteten genom Kongl. Maj:ts förslag vinnes ungefär samma resultat, som med iakttagande af den af statsutskottet förordade utgångspunkten uppnås, och om man vidare erinrar sig, att vid adjunkturernas ombildning 1876 och 1877 Kongl. Maj:t uttalade — och detta mötte ingen opposition från Riksdagens sida — att förhållandena inom fakulteterna med undantag af den filosofiska voro sådana, att åtminstone en lön inom den medicinska och juridiska borde bestämmas till 4,500 kr. för att någon utsigt skulle finnas att fakulteterna skulle kunna vid sig fästa framstående förmågor, så torde Kongl. Maj:ts förfarande väl strängt hafva karakteriserats genom den siste talarens yttrande, att Kongl. Maj:t helt och hållet lemnat statsutskottets uttalande å sido. Jag vågar påstå, att Kongl. Maj:t i sin proposition vidtagit allenast en icke så väsentlig modifikation i den ståndpunkt, statsutskottet angifvit, och att Kongl. Maj:ts förslag följaktligen icke kan rättvisligen karakteriseras såsom utgånget från en annan utgångspunkt, än som intogs af 1877 års statsutskott.

Kongl. Maj:t är den förste att erkänna den välvilja statsutskottet i denna fråga visat de e. o. professorerne, men å andra sidan torde det kunna medgifvas, att ett af statsutskottet i motiveringen framfördt uttalande kan vid framställandet af det slutliga förslaget behöfva undergå någon modifikation. I fråga om statsutgifter torde statsutskottets uttalande i en motivering böra betraktas på samma sätt som lagutskottets uttalande i en lagstiftningsfråga. När Riksdagen i anledning af lagutskottets förslag beslutar en skrifvelse till Kongl. Maj:t i en dylik fråga, undrar väl

ingen på, om Kongl. Maj:t vid ärendets efterföljande behandling och vid förslaget utarbetande vidtager vissa modifikation, som befinnas nödiga, allenast förslaget går i den riktning Riksdagen angifvit. På samma sätt här. Kongl. Maj:t har på grund af statsutskottets uttalande framlagt ett förslag, som efter Kongl. Maj:ts uppfattning i det stora hela bättre och rättvisare ordnar löneförhållandena för de e. o. professorerna, än hvad statsutskottets förslag skulle kunna erkännas göra, då, såsom jag förut sökt visa, utskottets förslag, äfven om det skulle kunna lämpa sig för den filosofiska fakulteten, dock icke passar på de öfriga. Under sådana förhållanden torde det icke kunna anses otjenligt, att Kongl. Maj:t, i stället för rättigheten att för ålderstillägg medräkna tjänstgöringstiden som docent, föreslår en minimilön af 4,500 kr. för de e. o. professorerna. Jag tror icke man kan anse, att inom den filosofiska fakulteten denna lön är allt för hög, äfven om undantagsvis någon person före medelåldern — 38 år — skulle blifva extra ordinarie professor, då i detta fall all sannolikhet är, att denna lön af 4,500 kr. tillfaller någon större vetenskaplig förmåga, och dessutom olägenheten af en sådan möjlighet väl icke är större än den att, i händelse någon ung man långt före 38 år blir ordinarie professor, han får börja med 6,000 kr.

Den hufvudsakligaste skilnaden mellan statsutskottets förslag och Kongl. Maj:ts är uppenbarligen det maximum i aflöning, de e. o. professorerna skulle kunna uppnå. Enligt utskottets förslag skulle det stanna vid 5,000 kr.; efter Kongl. Maj:ts vid 5,500 kr. Man kan nu gerna gifva den föregående talaren rätt deruti, att, om flertalet af de e. o. professorerna kunde hoppas att inom måttlig tid få öfvergå till ordinarie professor, en maximilön af 5,000 kr. för de e. o. professorerna möjligen kunde vara lämplig. Men om man granskar förhållandena, sådana de i verkligheten förekomma, finner man lätt, att icke ringa antal af dessa e. o. professorer icke kunna hafva någon förhoppning att utbyta sin e. o. professor mot en ordinarie, att äfven om ämnenas beskaffenhet inom en ordinarie och en extra ordinarie professor skulle för någon möjliggöra en snabbare öfvergång, förhoppningen härom i sjelfva verket mången gång är utestängd på den grund, att åldersskilnaden mellan den ordinarie och den extra ordinarie professorn är så ytterst obetydlig; det till och med händer, att den extra ordinarie är äldre än den ordinarie. Under sådana förhållanden, då slutlönen, maximilönen, måste betraktas såsom den punkt, vetenskapsidkaren kan komma till, hemställer jag till herrarne om, äfven med erkännande af rättigheten af den siste talarens yttrande, att någon skilnad bör finnas mellan den extra ordinarie och den ordinarie professorn i afseende å löneförmåner, en lön af 5,500 kr. kan anses vara öfverdrifven för en vetenskapsman, som egnat den största delen af sin kraftigaste ålder åt vetenskapligt arbete, innan han når denna lön. Om jag utgår från en medelsifra af 38 år och lägger dertill den tid, som fordras, innan han uppnår högsta lönegraden, så skulle 10 år vara för-

Löneförhöjning å e. o. professorer vid universitet.

(Forts.)

Löneförhöjning
åt e. o. professorer
vid universitetet.

(Forts.)

flutna och professorn i fråga nära 50 år. Och med tanken på lefnadskostnaden för en familj i Upsala tror jag det belopp, som enligt Kongl. Maj:ts proposition den extra ordinarie professorn skulle kunna komma till och vid hvilket mängden får stanna, icke är en oskälig ersättning för hans arbete.

På dessa skäl och då jag icke kan anse, att kammaren genom ett godkännande af Kongl. Maj:ts förslag på något sätt skulle hafva uttalat ringaktning för eller missuppfattning af det arbete, som statsutskottet nedlagt på frågan och hvilket af en föregående talare fullt riktigt karakteriserats så, att utan detta statsutskottets förslag och utan detta statsutskottets arbete skulle denna löneförhöjning aldrig kunnat gå igenom, vågar jag hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Nyström, Carl: Då jag en gång varit motionär i detta ämne, har jag kanske på denna grund rätt och lof att med några få ord framhålla min mening i saken.

Jag beder då först och främst få säga, att såsom motionär lärde jag mig tillräckligt värdera betydelsen af en välvillig motivering från statsutskottets sida, och jag kan icke annat än upp-
repa uttrycken af den tacksamhet, som vi motionärer kände öfver en sådan första smekning från statsutskottet. Men om man nu icke kan ställa sig på statsutskottets sida, äro skälen dertill snart sagda. Jag håller med herr Billing, då han sade, att här är litet för mycket krut användt i dag. Men detta beror kanske på den inrotade föreställningen, att statsutskottet är så hårdskjutet, och man skulle anse det såsom en ouppmärksamhet mot statsutskottet, om man icke lade i ordentlig laddning, när det gäller ett sådant mål. Jag har hela tiden stått och beundrat herr Billings argumentering; i ett afseende har jag dock icke fullständigt begripit honom, nemligen då han söker proklamera hvari lyckan ligger, och herr Billing, som sjelf är en lycklig man, borde dock vara auktoritet i detta hänseende. Men den ena gången anser han, att lyckan består i att sitta såsom arkivarie med låg aflöning i Vadstena, den andra gången — om man är extra ordinarie professor — deri att man icke får sina önskingar uppfyllda. Det kan ju hända, att dessa professorer icke veta sitt eget bästa, men man får dock antaga, att de sjelfva förstå bäst att bedöma, hvad deras lycka är.

I afseende å sjelfva saken skall jag resumera mitt inlägg till två frågor, som jag skall ställa till statsutskottet. Den första är denna: tror statsutskottet och tror herr Billing, att det är en skälig initialaflöning för en man, som beredt sig till en professorsplats, att vid 40 år eller så omkring få 4,000 kr.? Och den andra, den ändå viktigare frågan: tro statsutskottet och herr Billing, att det för en man, som beredt sig till erhållande af en professur och underkastat sig alla de uppoffringar, som dertill fordras, samt derefter under åratals skött tjensten, kan vara en skälig slutaflöning att få 5,000 kr. i stället för 5,500 kr.? Kan det vara rätt,

att 5,000 kr. skola utgöra en slutaflöning, sjelfva höjd- eller slutpunkten för hans tillägg, ingen förbättring ^{III}, ofvan eller bortom hvilken intet tillägg frägan till herr Billingines? Jag tror, att om man stälde den frägan till herr Billing, skulle han med sitt varma hjerta, som han visade i början af sitt anförande, svara nej; men om man stälde frägan till statsutskottets officielle respondent, måste han svara ja. Jag tror, att om man ställer den frägan till kammarens ledamöter, skola de svara, att 4,000 kr. icke kunna anses vara en skälig initialaflöning, och framför allt icke 5,000 kr. en skälig slutaflöning. Jag yrkar derfor bifall till herr Tamms förslag.

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universitet.

(Forts.)

Herr statsrådet Annerstedt: Jag anhåller endast att få ändra mitt slutyrkande och hemställa om bifall till herr Tamms förslag.

Herr von Ehrenheim: Den högt ärade talare, som fört statsutskottets runor gent emot Kongl. Maj:ts proposition har betonat, att under debatten likställdheten mellan de extra ordinarie och de ordinarie professorerna blifvit mycket framhållen af dem, som förordat den kongl. propositionen, och erinrat, att häruti kunde för framtiden må hända ligga något menligt för universitetslärarne. Om äfven ett sådant yttrande kan motiveras af hvad som blifvit yttrad om professorernas göromål, hvilka ju ostridigt hafva ganska mycket gemensamt, kan man åtminstone icke säga, att denna likställdhet gifvit sig till känna i det nu för handen varande faktiska yrkandet, då man för de extra ordinarie professorerna stannat vid en begäran om 4,500 kronor i början af en slutaflöning af 5,500 kronor, under det att de ordinarie professorerna hafva 6,000 kronor från början; och i betraktande af denna faktiska skilnad synes det mig, att man väl kan finna en anledning att med något lugn emotse framtiden.

Samme ärade talare har också sagt, att man icke borde argumentera mot beräkningen af tjenstetiden före utnämningen till professor. Det må mycket gerna erkännas, att det ligger en vacker och välvillig tanke i statsutskottets förslag, att denna tjenstgöring skulle få beräknas. Men det synes mig, att de talare, hvilka motsatt sig denna beräkning sådan som den här är föreslagen, hafva fullständigt ådagalagt, att en sådan beräkning fordrar en vida mera omsorgsfull och vida mera accentuerad bestämmelse än den, som framlagts i statsutskottets förslag, och att den således, sådan som den här förekommer, icke skulle leda till billighet och rättvisa, äfven om den ju i ett eller annat enstaka fall skulle kunna medföra, att en äldre, förtjent lärare tidigare komme till en bättre aflöning. Jag tror, att man vid denna frägas behandling icke bör underlåta att göra en jemförelse med andra statens embetsverk. Sålunda finner jag, att assessorer i hofrätterna börja med 5,300 kronor; efter 5 år erhålla de 5,800 kronor, med en nästan ovilkorlig befodringsrätt till hofrättsråd med en aflöning, som

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universitetet.

(Forts.)

småningom stiger till 7,000 kronor. Nu hemställer jag till eder, mine herrar, om icke professorerna i sin ställning och sin tjänstgöring kunna väl jemföras med dessa tjänstemän. Det är ju således redan en mycket låg aflöning i förhållande till hvad andra tjänstemän hafva, som här föreslagits för de e. o. professorerna, hvarom här ensamt är fråga. Det synes mig då, som det skulle vara föga lämpligt att ännu ytterligare nedsätta denna aflöning genom att, såsom statsutskottet föreslagit, låta den stanna vid 5,000 kronor. Jag tillåter mig äfven fästa uppmärksamheten derpå, att om den kongl. propositionen nu bifalles, blir denna fråga utan tvifvel reglerad åtminstone för någon längre tid, och man vinner derigenom, att de många, jag vagar säga något obetänkta förslag, som framkommit i syfte att vinna en rättelse i de så allmänt erkända orimliga förhållandena beträffande de e. o. professorernas aflöning, komma att tystna. Frågan sådan den ställer sig i den kongl. propositionen är enkel; man har all anledning att antaga, att förslaget är tillfredsställande för dem det närmast angår, och det innebär å vår sida icke annat än en handling af rättvisa. Jag anhåller därför om bifall till herr Tamms förslag.

Herr Fränckel: Om jag tillåter mig att yttra mig i denna fråga, så är det därför, att jag vid dess behandling inom utskottet fått den uppfattning, att här föreligger en löneregleringsfråga, hvilken det vore hvar och en ledamots skyldighet att, så vidt ske kunde, studera och bilda sig en uppfattning om. Jag har dervid kommit till den uppfattningen, att det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget är enkelt och redigt och redan därför förtjent af Riksdagens understöd.

Då jag nu sökt efter en förklaring dertill, att statsutskottets majoritet kommit till en annan uppfattning, så trodde jag först, att det, såsom vanligt, var fråga om besparingar, i hvilket hufvudgrunden vore att söka till utskottets ändringsförslag. Emellertid äro, såsom här redan framhållits, de besparingar, som genom ett bifall till utskottets förslag skulle vinnas i jemförelse med enligt Kongl. Maj:ts proposition, högst minimala. Skilnaden finner man, om man tager reda på medeltalet för dem som med tillämpning af tjänstären såsom docent skulle komma i åtnjutande af löneregleringen, den blir ungefär 194 kronor pr person. Detta har sålunda icke kunnat vara statsutskottets hufvudskäl.

Det har såsom skäl för ändringsförslaget vidare anförts, att utskottet förlidet år vid motiveringen för afslag å en enskild motion i samma ämne framhållit vissa synpunkter, hvilka man dels ansett, att Kongl. Maj:t nu bort beakta, och dels ansett, att utskottet nu i konsekvens dermed bort bibehålla. Men, mina herrar, om man går till det statsutskottets yttrande, som åberopas i det nu föreliggande betänkandet, så skall man finna, att utskottet förlidet år vid afstyrkandet af den enskilda motionen endast framhållit, att det »kunde ifrågasättas», huruvida ålderstillägg borde kunna tillgodoräknas äfven för tjänstgöring som docenter.

Man har visserligen sedan i motiveringen för utskottets förslag velat göra detta utskottets uttalande till ett uttalande af Riksdagen i hufvudfrågan, men det kan jag för min del icke finna vara fallet. Och ännu mycket mindre kan jag finna det vara Kongl. Maj:ts skyldighet att vid utarbetandet af ett förslag taga hänsyn till de motiv, som framkommit vid afstyrkandet af en enskild motion. Om jag nu väger dessa skäl emot de skäl, som Kongl. Maj:t anfört för det rediga förslag, som Kongl. Maj:t framlagt, hvilket alla de olika myndigheter, som yttrat sig i frågan, med undantag af statskontoret, förordat, så hemställer jag till herrarne, om man gerna kan framträda med en sådan pretention på Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t bort fästa större afseende vid det förslag, som endast blifvit af Riksdagen ifrågasatt såsom lämpligt. För hvar och en, som deltagit i behandlingen af denna löneregleringsfråga, måste det vara klart, att det blir undantag och icke det normala, att en person genom en föregående lång docenttid får många tjänsteår för bestämmande af högre lön vid tillträdet af e. o. professorsbefattningen. Om man då tillika är öfverens om den saken, hvilken icke heller af statsutskottet blifvit förnekad, att dessa tjänster böra bättre aflönas, och då här föreligger ett förslag från Kongl. Maj:t, som skall medföra enkelhet och reda och uppfylla universitetslärnarnes fullt berättigade önsknningar, så får jag hemställa, huruvida icke redan härutinnan föreligga sådana skäl, att man utan betänkande och utan att därför kunna anses handla inkonsekvent i afseende på statsutskottets uttalande vid föregående riksdag, bör kunna bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Jag ber därför, herr grefve och talman, att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts framställning med den förändring, som herr Tamm föreslagit.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr Blomberg: På grund af hvad nyss uttalades från talmansstolen har jag all anledning att fatta mig kort, ehuru jag kunde hafva ganska mycket att anföra i frågan.

Jag skall först och främst anhålla att få, så vidt på mig beror, fritaga såväl petitionärerna som myndigheterna från den beskyllning, som af statsutskottets målsman blifvit rigtad emot dem, att de icke vederbörligen beaktat statsutskottets uttalande i föl. Med afseende å petitionärerna förhåller det sig nemligen på det egendomliga sättet, att desse inlemnade sin petition till Kongl. Maj:t mera än ett halft år tidigare än Riksdagen kom att på något sätt behandla frågan. Petitionen är sålunda dagtecknad den 30 september 1896, och den remitterades derefter till myndigheterna, hvilka öfver densamma hafva afgifvit yttrande. Det är också denna petition, som Kongl. Maj:t sedermera behandlat. Förliedet är förelåg ater i Riksdagen en enskild motion, och det var denna, statsutskottets uttalande afsåg. Naturligt är ju nu,

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universitetet.

(Forts.)

Löneförhöjning åt e. o. professorer vid universitetet.

(Forts.)

att Kongl. Maj:t till grund för sin behandling af petitionärernas framställning lagt den utredning, som lemnats af vederbörande myndigheter, och att denna utredning fått tjena såsom underlag för Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning.

Jag ber särskildt att få fästa uppmärksamheten vid, att genom denna utredning synpunkter i frågan framhållits, till hvilka statsutskottet vid sitt uttalande i föl alldes icke tagit eller kunnat taga någon hänsyn, synpunkter, hvilka enligt mitt förmenande äro synnerligen behjertansvärda. Jag tänker närmast på den synpunkten, att en löneförhöjning för de extra ordinarie professorerna ovilkorligen måste medföra en förändring med afseende på tjänstgöringspenningarnes storlek, hvarför också Kongl. Maj:ts framställning är baserad derpå, att, när ökning af minimilönen för dessa tjänster föreslås, jemväl tjänstgöringspenningarne för dem liksom för andra tjänster lämpas derefter.

Detta är en sak, som är af den största vikt och betydelse för universiteten med hänsyn till ett ändamålsenligt ordnande af vikariatsförhållandena. Och då jag anser mig på det bestämdaste böra yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, så sker det därför, att enligt min mening den af Kongl. Maj:t föreslagna löneregleringen vida bättre tillgodoser universitetens bästa än den af utskottet förordade anordningen. Mitt votum bestämmes för öfrigt icke så mycket af månhet om en särskild, illa aflönad, klass af lärare, ehuru äfven hänsynen till den för mig är af den största vikt, som deraf, att ett bifall till den kongl. propositionen måste lända hela universitetet till synnerligt stort gagn. Denna synpunkt har helt säkert varit bestämmande för hvar och en, som förordat ett bifall till den förevarande framställningen. Ty det är ju gifvet, att derigenom, att man gifver en skälig aflönning och bereder en någorlunda lugn existens åt en så viktig del af lärarecorpsen vid universiteten, så stärkas på samma gång också förutsättningarne för att universiteten öfver hufvud skola på ett värdigt sätt kunna fullgöra sina uppgifter.

Jag skall slutligen tillägga ännu några ord med afseende å den rätt för docent att vid utnämning till e. o. professor få räkna sig till godo sina docentår, som så varmt förordats af den talare, som här fört statsutskottets talan. Jag vill nemligen betona, att det icke kan lända universiteten till någon verklig fördel, att långvarig *anställning* såsom docent under alla omständigheter på detta sätt premieras. Mig synes en nitisk verksamhet såsom professorsvikarie under ett mindre antal år vara af vida större värde för universiteten och innebära bättre anledning till åtnjutande af den omförmälda förmånen än många års anställning såsom docent utan att derunder i nämnvärd mån hafva tjänstgjort såsom vikarie.

Herr grefve och talman! Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts förslag i den form, hvori det af herr Tamm blifvit framställt.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande moment yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Tamm*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, ville, för beredande af aflöning i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag åt de i Kongl. Maj:ts förevarande framställning afsedde extra ordinarie professorer vid universitetet i Upsala och Lund bevilja en förhöjning af dels 9,000 kronor i de till universitetet i Upsala utgående ordinarie anslag, dels ock 7,000 kronor i ordinarie anslagen till universitetet i Lund.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af herr *Tamm*s yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. b).

Herr *Tamm*: I anledning af det beslut, kammaren nyss fattat, skall jag be att få föreslå en ändring här i klämman under punkt b. Det förhåller sig nemligen så, att enligt det förra beslutet 16,000 kronor anslagits för beredande af löneförhöjning åt e. o. professorer i Upsala och Lund, men i detta belopp är icke inberäknadt ett dylikt lönetillägg för professor *Piehl*, och jag får därför, då jag nemligen förmodar, att kammaren nu vill låta honom följa med, hemställa, att detta moment måtte få följande lydelse: »att *Riksdagen*, i anledning af herr *Alins* ifrågavarande motion, må medgifva, att extra ordinarie professorn i egyptologi vid *Upsala universitet* *Karl Piehl* må komma i åtnjutande af samma löneförmåner, som beviljats ofvannämnda e. o. professorer, samt för sådant ändamål bevilja en förhöjning med 500 kronor i det till universitetet i Upsala utgående ordinarie anslag, dock endast för den tid *Piehl* kvarstår i den ifrågavarande e. o. professorsbefattningen.»

Löneförbättring åt e. o. professorn K. Piehl.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på nu föredragna moment endast yrkats, af herr *Tamm*, att kammaren, i anledning af herr *Alins* ifrågavarande motion, måtte medgifva, att extra ordinarie professorn i egyptologi vid universitetet i Upsala *Karl Piehl* må komma i åtnjutande af samma löneförmåner, som beviljas ofvannämnde extra ordinarie professorer äfvensom för sådant ändamål bevilja en förhöjning med 500 kronor i de till universitetet utgående ordinarie anslag, dock endast för den tid *Piehl* kvarstår i den ifrågavarande extra ordinarie professorsbefattningen.

Härefter gjordes propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 6—11.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Första Kammarens Prot. 1898. N:o 23.

Löneförhöjning
åt e. o.
professorer
vid Karolinska
mediko-kirurgiska
instituet.

Punkten 12.

Herr Tamm: Jag får hemställa, att kammaren, i enlighet med sitt nyss fattade beslut i afseende på de extra ordinarie professorerna i Upsala och Lund, måtte, med afslag å utskottets kläm i denna punkt, i stället besluta: »att Riksdagen må besluta att för beredande af aflöning i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag åt de i Kongl. Maj:ts förevarande framställning afsedda extra ordinarie professorerna vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet bevilja en förhöjning af 1,000 kronor i de till nämnda institut utgående ordinarie anslag».

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande den nu föreliggande punkten endast yrkats af herr Tamm, att kammaren, för beredande af aflöning i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag åt de i Kongl. Maj:ts förevarande framställning afsedde e. o. professorer vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet, måtte bevilja en förhöjning af 1,000 kronor i de till nämnda institut utgående ordinarie anslag.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af herr Tamms yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

Föreslagen
löne- och pen-
sionsreglering
för lärarne
vid allmänna
läroverken
m. m.

Punkten 14.

Herr statsrådet Annerstedt: Såsom det första skälet, hvar för statsutskottet ansett, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition i denna del icke borde af Riksdagen bifallas, har utskottet anført, att Riksdagen »i skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om pension för lärarne vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminiarierna den 17 maj 1897 uttalat, att Riksdagen ansåge synnerligen önskvärdt, att sådan förändring i afseende å pensionsvilkoren för lärarne vid elementarläroverken vidtoges, att de blefve förpligtade att bidra till sin pensionering. Som emellertid det nu förevarande förslaget till pensions- och lönerreglering är uppgjort utan tagen hänsyn härtill, lär detsamma icke böra af Riksdagen i strid med dess i frågan uttalade åsigt godkännas».

Härvid torde då få erinras, att detta Riksdagens uttalande gjordes, då det var fråga om att likställa lärarne vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminiarierna med elementarlärarne i afseende på pensioneringen, och att det uttalades endast såsom premiss till slutsatsen »häraf torde följa, att samma skyldighet kommer att åläggas äfven ifrågavarande seminiarielärare». Vidare torde det böra erinras derom, att, såsom kammarens ledamöter väl känna, en komité har upprättat ett förslag till ordnande af

pensionsväsendet i allmänhet för statens embets- och tjänstemän, hvilket förslag nu är föremål för behandling hos Kongl. Maj:t på finansdepartementets föredragning, dervid frågan i hela dess vid kommer att blifva föremål för Kongl. Maj:ts pröfning. Under sådana förhållanden torde vid behandling af nu föreliggande förslag angående elementarlärarnes aflöning frågan angående deras pensionering för närvarande kunna och böra behandlas i öfverensstämmelse med hittills gällande regler för pensioneringen, och detta så mycket hellre, som nämnda komité icke har föreslagit, att tjänstemännen skola bidra något till sin egen pensionering, utan enligt komiterades förslag skola förhållandena ordnas så, att staten bekostar tjänstemännens egen pensionering, under det att de få vidkännas kostnaderna för sina enkors pensionering. Det har under sådana förhållanden icke ansetts lämpligt, att, då frågan om grunderna för pensionsväsendets ordnande i hela dess omfattning är föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, nya grunder, afvikande från de hittills gällande, skulle vid den föregående behandlingen af lärarnes pensionering nu af Kongl. Maj:t föreslås och blifva föremål för behandling af Riksdagen. Dertill finnes uppenbarligen så mycket mindre något skäl, som de föreslagna pensionerna icke öfverstiga dem, som af lärarne för närvarande åtnjutas; och detta synes så mycket mera vara gifvet, som statsutskottet ju haft fria händer att, om det velat godkänna Kongl. Maj:ts förslag, bifoga det villkoret, att dessa embets- och tjänstemän, för den händelse det blir stadgadt såsom en allmän skyldighet för tjänstemän att bidra till sin pensionering, äfven skulle vara skyldiga att lemna sådant bidrag. Eller, om statsutskottet velat gå längre, hade det med anledning af herrar P. Pehrsons och C. Perssons motion kunnat föreslå, att elementarlärarne redan nu skulle bidra till sin pensionering med den procent, som utskottet kunnat finna skälig.

Under sådana förhållanden synes det första af de skäl. statsutskottet anfört, icke vara af den beskaffenhet, att Kongl. Maj:ts förslag på grund deraf bör underkännas.

Herr Billing: Innan jag inlåter mig på något annat, skall jag be att få afgifva en förklaring rörande en punkt uti utskottets kläm, nemligen den, der statsutskottet under siffran 3 föreslagit Riksdagen att bevilja en ersättning af 75 kronor årligen at musiklärare vid femklassigt läroverk för en timmes öfverundervisning i veckan. Man skulle af denna formulering möjligen kunna draga den slutledningen, att Riksdagen skulle förmäna Kongl. Maj:t att för framtiden vidtaga samma åtgärd som hittills, eller att, der vid ett läroverk synnerligen många lärjungar finnas och musikundervisningen därför måste delas på skilda klasser, af tillgängliga medel lemna ersättning åt musikläraren för flera öfvertimmar än en. Jag ber att få här uttala, att något sådant icke varit statsutskottets mening, utan vi hafva inom utskottet ansett, att Kongl. Maj:t, oberoende af hvad som här föreslagits under

*Förelagen
löne- och pen-
sionsreglering
för lärarne
vid allmänna
läroverken
m. m.*

(Forts.)

Föreslagen
löne- och pen-
sionsreglering
för lärarne
vid allmänna
läroverken
m. m.

(Forts.)

mom. 3, fortfarande som hittills skulle ega rätt och äfven utöfva rätten att åt musiklärare vid läroverk, der, på grund af det stora antalet lärjungar, undervisningen måste delas på olika klasser, af reservationerna på anslaget till elementarläroverken bevilja extra arfvoden.

Jag skall nu öfvergå till att yttra mig något öfver sjelfva hufvudsaken, och jag vill då först uttala min verkliga tillfredsställelse öfver den kläm, som här föreligger. Den visar ett bestämdt tillmötesgående från Andra Kammarens sida, och den bereder åt lärarne en större förmån, än jag för min del hade vågat hoppas på vid denna riksdag. Också star statsutskottet alldeles enigt om denna kläm, och jag hoppas, att hvarken i ena eller andra kammaren något yrkande i motsats till det här föreliggande skall göras.

Herr statsrådet Annerstedt anförde, att det skäl, som i första rummet här anförts emot ett bifall till den kongl propositionen, icke hade bort föranleda afslag å denna proposition. Han sade vidare, att man ju kunde gått till väga på ett af två sätt. Antingen hade statsutskottet kunnat tillstyrka Andrakammarmotionärernas förslag och föreskrifvit, att lärarne med 5 procent af sin lön skulle bidraga till sin pensionering. Det kunde jag för min del icke hafva varit med om, därför att lärarnes löneställning genom ett bifall till detta förslag skulle, långt ifrån att förbättras, afgjort försämrats.

Men herr statsrådet hänvisade äfven till en annan utväg, nemligen att man skulle kunnat gilla den kongl. propositionen och insätta det vilkoret, att lärarne skulle vara underkastade de förändringar i afseende på pensionsrätt och skyldighet att lemna bidrag till pensionering, som framdeles kunde blifva bestämda. I statsutskottet tänkte jag ett ögonblick på att göra ett sådant yrkande och framställde det också, men måste genast lemna det, därför att också genom ett bifall under sådana vilkor lärarnes ställning skulle hafva blifvit väsentligen försämrad. Vi skola nemligen komma i håg, att allt sedan 1882 hafva Riksdagens båda kamrar erkänt, att de här föreslagna lönebeloppen för elementarlärarne icke äro öfverdrifna, utan billiga. Dessa lönebelopp äro föreslagna utan beräkning utaf något afdrag till pensionering. Om man nu skulle ålägga lärarne skyldighet att bidraga till sin pensionering, så skulle detta bidrag blifva ett afdrag af de lönebelopp, som mångfaldiga gånger förklarats icke vara öfverdrifna, och ställningen för lärarne skulle derigenom försämrats. Härtill kommer emellertid ännu något, som ensamt för sig gjort det omöjligt för mig att vara med om ett sådant yrkande, hvilket dock möjligen kunnat vinna framgång i en gemensam votering, nemligen det, att hade vi insatt det vilkoret, att lärarne skulle vara underkastade framtida bestämmelser om pensionsrätt, skulle följden deraf hafva blifvit, att till hvarje lärare hade måst ställas den frågan, om han ville gå in på den nya lönestaten med detta vilkor. På denna fråga skulle antagligen de yngre lärarne hafva

svarat ja, men lika visst är det väl, att de äldre lärarne skulle svarat nej.

De hade nemligen utsatt sig för två stora risker — jag skall vänta att tala om den tredje risken — den första, att deras aflöning då blifvit uppdelad i tjänstgöringspenningar och lön, hvaraf blifvit följden, att då dessa elementarlärare närma sig den tid, då de i allmänhet kunna behöfva vikarier, skulle de afstå sina tjänstgöringspenningar och deras löneförmåner alltså väsentligen försämrats. Vidare, om de hade underkastat sig detta vilkor med bestämmelsen om pensionsrätt, kunde det hafva händt, att en följande Riksdag beslutat i enlighet med herrarne Perssons motion, och då hade de förlorat genom pensionsafgifter lika mycket, som just här föreslagits till löneförbättring, hvartill kommit faran af tjänstgöringspenningarnas förlust. De hade sålunda ej kunnat gå in på den nya lönestaten. Hvad hade då blifvit följden? Jo, och detta var den tredje risken, då hade de icke blifvit bibehållna vid den lön, de nu hafva, utan gått förlustiga den löneförbättring, de nu åtnjuta. Det var för dem således alldeles omöjligt att gå in på den föreslagna vägen. Då fans för mig ingen annan utväg än den, som här föreligger, hvarigenom, jag upprepar det med både tillfredsställelse och tacksamhet, icke så oväsentligt har vunnits; ty den löneförbättring, som här skulle beviljas, kommer dock samtliga elementarlärarne till del, om det än dröjer mer eller mindre länge. Så mycket om klämman.

Nu skulle jag väl komma till de ömma tonerna, utskottets motivering. Jag vagar då göra en liten hemställan eller en ödmjuk förfrågan. Skulle vi icke möjligen kunna komma öfverens om att uppskjuta diskussionen om latinets, till dess vi snart få från ett tillfälligt utskott ett betänkande rörande latinets ställning vid våra läroanstalter? Kunde det ej vara praktiskt, då vi nu hafva att behandla denna omfattande hufvudtitel, att i dag låta latinfrågan hvila? Jag finner för min del detta vara önskvärdt, och därför skall jag ej yttra mig i denna fråga nu, men hotar att tala uti densamma, om den kommer under debatt. Jag anser, att man skulle kunna utan att binda någons mening i latinfrågan utesluta talet om denna fråga ur motiveringen, och det synes mig, som om man af formella grunder borde så göra. Riksdagens Första Kammare har i allmänhet icke haft någon lust att skriva eller i förväg underskrifva pedagogiska program, ej heller har Första Kammaren i allmänhet ansett rätt lämpligt att sjelfmant gifva Kongl. Maj:t föreskrifter i pedagogiska frågor. Hvarför skall då Första Kammaren göra det nu? Jag hoppas, att Första Kammaren ej skall göra det, men detta har dock blifvit äfven af flera Första Kammarers reservanter föreslaget. Jag frågar, om det är lämpligt, att så sker, och att man ställer detta resonnement om latinets och första klassens uteslutande såsom motiv för afslag å löneförbättringen. Om Första Kammaren godkänner denna motivering, så innebär det, att Första Kammaren godkänt det resonne-

Föreslagen löne- och pensionsreglering för lärarne vid allmänna läroverken m. m.
(Forts.)

Föreslagen
lön- och pen-
sionsreglering
för lärarne
vid allmänna
läroverken
m. m.
(Forts.)

mentet, att vi förkasta förslaget om löneförbättring åt lärarne på denna grund, och då har Första Kammaren väl icke i klämmen ställt hela denna läroverksorganisation såsom ett vilkor för lärarnes löneförbättring, men den har fått in det uti en motivering, som går fram till Kongl. Maj:t, och i sak har då Första Kammaren uppställt dessa läroverkschemafrågor såsom vilkor för förbättring af lärarnes löner. Förslag om att så göra har Första Kammaren hittills många gånger bestämdt afvisat, och man kan ju utsluta denna motivering utan att förkasta de pedagogiska åsikter, hvilka der uttalats. Man förkastar motiveringen såsom motiv för afslag på frågan om lärarnes löneförbättring. Man förkastar således det anspråket, att man skall hafva förändringar i latinschemat för att bevilja lärarne deras löner.

Jag anhåller därför att få yrka bifall till utskottets förslag, men med utslutande af den motivering, som begynner på sista raderna å 92:dra sidan och slutar med de orden i andra stycket uppifrån å 94:de sidan: »densamma skulle medföra».

Friherre von Kræmer: Jag skall dels foga mig efter den siste talarens önsknings och dels motsätta mig desamma. Han har för det första uttalat den önskan och den förhoppning, att här ej skulle yppas något motstånd emot utskottet i sin kläm i denna punkt har föreslagit. Häruti vill jag helt och hållet instämma med honom och har för min del icke något annat yrkande än bifall till klämmen. Men medan jag talar om klämmen, så kan jag icke underlåta att uttrycka den tanken, att utskottet utvecklat en prisvärd försigtighet, då det ej bifallit lönerna *definitivt*, utan blott *tills vidare*.

Förra gången, då denna fråga var före, var jag ledamot af statsutskottet och delade lifligt den åsigt, som då gjorde sig gällande, att man ej borde definitivt reglera lärarnes löner annat än i förening med en förändring af läroplanen, och jag står fortfarande på samma ståndpunkt. Jag anser det vara klokt och ej i ringaste mån obilligt att så förfara, då man i allt fall år efter år beviljar lönerna på extra stat, som ekonomiskt taget kommer för lärarne på ett ut. Jag kan således icke anse det vara annat än riktigt, att utskottet vidblifvit den praxis, som i denna fråga förut iakttagits, eller att blott tillstyrka lönerna *tills vidare*. Ingen torde i denna kammare finnas, som ej anser och inser, att denna löneförbättring är nödig, men då lärarne ingen skada lida genom att den beviljas år efter år i stället för en gång för alla, så får väl den lilla olägenhet, som ligger i den osäkerhet, som — utan något egentligt berättigande — kan antagas kvarstå hos lärarne, att löneförbättringen ett annat år möjligen kan nekas, får, säger jag, detta lilla obehag för lärarne åsidosättas för den stora fördelen att hafva frågan om reglering af läroplanen öppen. — Nej, yttrar den siste talaren, det tillkommer ej Riksdagen att i det afseendet gifva några föreskrifter. Ja, han kan ju möjligen hafva rätt deruti, då denna fråga om undervisningsplanen, huru besyn-

nerligt det än kan synas, då den har så stor betydelse för hvartenda hushåll och hvarenda familj i vårt land, väl får anses höra under Konungens ekonomiska lagstiftningsrätt. Dock har Riksdagen i afseende på ekonomiska frågor grundlagsenlig rätt att uttala sina önskningsar, de må nu sedan af Kongl. Maj:t tillgodoses eller icke, och någonting annat än en sådan önskan är ju icke heller i motiveringen framställt. Man må kalla den en motivering eller en skrifvelse, det kommer i sak på ett ut, så mycket mera som en motivering och en skrifvelse i afseende på utgången är tullkomligt likställda; afslås de i en kammare, så äro de afslagna. Jag kan således för min del icke finna någonting grundlagsvidrigt uti utskottets förfarande att uti motiveringen tillkännagifva sin tanke i detta fall.

Jag kommer nu till denna motivering. Den siste ärade talaren uttalade för *det andra* den önskan, att vi skulle uppskjuta allt tal om latinets, till dess ett annat föreliggande betänkande förekommer. Jag är ej rätt säker på hvilket betänkande han menade, men förmodar, att han åsyftade det förslag, som väckts att fordra dels *icke* latin och dels *mindre* latin för vissa examina, men detta synes mig vara en sådan detaljfråga, att den gerna må debatteras för sig i den mera inskränkta grad, hvaruti den enligt sagda förslag föreligger, hvaremot frågan om latinets plats i våra skolors undervisningsplan är utaf för stor vikt för att icke behandlas på den allmänna plats, hvarest den nu förekommer.

Jag kan ej annat än helt och hållet instämma i första delen af hvad utskottet säger angående förändring af läroplanen. Utskottet framhåller der, bland annat, den stora fördel, som skulle ligga uti att genom latinets uppskjutande från femte till sjette klassen det önskningsmål vunnas, hvilket så ofta blifvit uttaladt, att vi finge en praktisk avslutningskurs å ett lägre skolstadium, innan den egentligen lärdare delen af undervisningen begynner. Jag anser detta skäl ensamt så starkt, att det här bör vara afgörande.

Då jag nu talar om detta uppskof med latinstudiets begynnande, kan jag icke underlåta att söka lugna kammaren i afseende på farhågan, att vi här skulle gå för hastigt till väga, eller att vi, om det i motiveringen föreslagna lilla steget toges, vi sedan snart skulle komma att följa norrmännens exempel och helt och hållet utesluta latinets ur skolan. Ett sådant, jag hade så när sagt, förhastadt beslut torde knappt kunna ske annorstädes än inom en representation, der all magt är samlad i »*en sal*»; om dervid funnits möjlighet för en första kammare att få yttra sina betänkligheter, så hade det säkerligen ej gått derhän, lika litet som någonting sådant låter tänka sig hos oss. Hos oss går det min sann ej så fort. Jag vill till lugnande af hvarje sådan farhåga erinra om frågans historia åtminstone ett stycke tillbaka i tiden.

Redan år 1858 bevistade jag ett möte inom pedagogiska föreningen på Stora Börssalen, till hvilket äfven andra, som ej hörde

Föreslagen
löne- och pen-
sionsreglering
för lärarne
vid allmänna
läroverken
m. m.
(Forts.)

Föreslagen
löne- och pen-
sionsreglering
för lärarne
vid allmänna
läroverken
m. m.
(Forts.)

till föreningen, voro inbjudna. Man debatterade då mycket lifligt, huruvida det hade varit klokt att uppskjuta latinets från första klassen till den andra och sedermera från den andra till den tredje, och om det nu skulle kunna anses klokt att skjuta upp det till den fjerde klassen. Många ansågo, att det vore vådligt, andra, att en sådan uppflyttning vore nyttig. Då emellertid mötets ordförande, framlidne rektor Siljeström, fick ordet, sammanfattade han sin mening i några ord, som jag aldrig kunnat glömma. »Man har talat», sade han, »dels om latinets uppflyttning till fjerde klassen, dels om dess återflyttande ned till första klassen. I min tanke», fortsatte han, »är latinets rörelse i skolan hvarken *uppåt* eller *nedåt*; den är *åt dörren!*»

Det var ett djerft yttrande den tiden, då den föreställningen var allmän, att latinstudiet oundgängligen vore nödvändigt såsom grund och fundament för så godt som allt vetande. Emellertid har rektor Siljeströms spådom i afseende på latinets på 40 år blott så till vida börjat gå i fullbordan, att latinets fått flytta upp ett litet stycke, helt litet, sedan dess. Man kan ju således vara lugn. Det går ej för fort! För min del tror jag, att latinstudiet ej bör bort ur skolan, men att det lämpligen kan inskränkas till en helt liten kurs i grammatika och i någon latinsk öfningsbok, möjligen äfven några stycken af lättare latinska författare, såsom Cornelius och Cæsar. Hvarför jag tror detta, är, att latinets spelar en så stor rol inom så många *terminologier*, särskildt så inom det grammatikaliska, botaniska och kemiska området. Det är därför nyttigt att hafva inhemtat någon liten kunskap i detta språk, men dertill tror jag också, att det i vår tid så småningom borde kunna inskränkas. Helt annat var förhållandet i forna tider, då latinets utgjorde det allmänna vetenskapliga språket öfver hela världen och till och med användes på en mängd praktiska områden. Det var till och med under 30-åriga krigets dagar diplomatiens språk, och vid den tiden måste således latinstudiet hafva varit alldeles nödvändigt. Men nu vet väl hvar och en, att de tre kulturspråken tyska, fransyska och engelska hafva helt och hållet öfvertagit latinets gamla funktioner; både vetenskapliga författare, diplomater och affärsmän kunna numera godt undvara latinets, hvaremot de omöjligen kunna reda sig utan kannedom om dessa moderna språk. Ett något naivt erkännande af den ringa nytta, man i det praktiska lifvet har af latinets, gjordes här om dagen i denna kammare vid behandling af sjunde hufvudtiteln, då Första Kammaren beviljade ett anslag af 2,000 kronor för att låta posttjenstemännen undergå en kurs i lefvande språk. Alla dessa posttjenstemän skola dock hafva genomgått de öfre klassernas undervisning i främmande språk och till och med aflagt mogenhets-examen och borde väl således vara tillräckligt hemmastadda i moderna språk, ansåg utskottet. Men icke desto mindre tyckte Första Kammaren, att den undervisning, som lemnas i skolorna uti lefvande språk, ej är tillräcklig, utan att för dessa posttjenstemän behöfde beviljas ett särskildt anslag för att uppfriska

och förkofra deras kunskaper i lefvande språk, på det att de skulle kunna lättare meddela sig med de främlingar, hvilka påkalla upplysningar af dem å postanstalterna. Detta synes mig bevisa, att undervisningen i lefvande språk vid våra skolor nu icke är tillfylllestgörande; och hvad är måne orsaken dertill? Jo, latinets, som inkräktar alldeles för mycket på undervisningen. Detta är den ena sidan af latinets skadliga inflytande på allmänbildningen.

Föreslagen löne- och pensionsreglering för lärarne vid allmänna läroverken m. m.
(Forts.)

En annan sak, jag behöfver endast nämna ordet utan att vidare utveckla den, är den *öfveransträngning*, som den uppväxande ungdomen underkastas för det myckna latinläsandets skull, och jag vill, då man nu talar om latinets, erinra om den gamla klassiska satsen: »mens sana in corpore sano». — Jag tror, att de friska kropparna komma att blifva allt sällsyntare, om dessa öfverdrifna kurser i latinets fortfarande få vid våra skolor tillämpas.

Men ej nog härmed, latinets medför äfven enligt mitt förmenande en del andra olägenheter, hvilka man kanske mindre behjertat, men hvilka på det gebit, med hvilket jag särskildt sysselsatt mig, skarpt framträda, nemligen den hos våra språklärde åtminstone för ej länge sedan allmänt rådande föreställningen, att, för att ett språk skall vara bra inrättadt, måste det hafva samma mängd af böjningsformer som latinets. Visserligen börja denna åsigt nu att, äfven ibland våra språklärde, vara en en halft öfvervunnen ståndpunkt, och de börja bli allt flera, som i stället såsom föredömen för vårt språk uppställa t. ex. det enkelt inrättade engelska språket, på hvilket man, det oakadt, lika bra och till och med vida bättre förmår gifva uttryck åt tankar och känslor än på latin!

Jag kan ej underlåta att uppställa en liten hypotes för att ådagalägga till huru föga nytta latinstudiet är. Jag vill antaga, att man under dessa dagar i Pompeji träffar på ett manuskript af någon förut okänd latinsk författare från augustinska tiden. Det dechiffreras och tryckes med lättläslig stil. Jag undrar just, om någon, till och med någon af våra latinska professorer, skulle kunna kasta sig på sin soffa och med en cigarr i munnen läsa den der nya latinska boken, såsom man läser en fransysk roman? Jag tviflar på den saken. Men hvad är det väl för glädje med en språkkunskap, då man icke kan, att jag så må säga, sjunga från bladet! Jag ser att herr Torelius skakar på hufvudet. Jag tror dock ej, att herr Torelius skulle gå i land dermed. Ja så, herr Torelius skakar om igen på hufvudet! Ja, då skall jag bedja att enskildt få underkasta honom ett litet särskildt prof. Intill dess tillåter jag mig ändå att tvifla! — Med denna föga användbarhet af latinets till obehindrad läsning, förfaller, synes mig, till stor del den nytta man talar om att läsa antikens utmärkta författare; ty då man ej kan läsa dessa utan lexikon i de allra flesta fall, och i många fall icke utan hjälp af öfversättningar, så torde man lika gerna direkt vända sig till öfversättningarna. Men, mina herrar, huru är det i sjelfva verket med dessa stora

Förelägen
löne- och pen-
sionsreglering
för lärarne
vid allmänna
läroverken
m. m.
(Forts.)

latinska författare? Jag tviflar storligen på, att, om någon nu för tiden skulle taga sig för att skriva något motstycke till Aeneiden, han då skulle få någon större publik, mången skulle icke ens orka läsa igenom den. Det har varit glansen af det romerska namnet, som genom århundraden uppehållit detta skaldeverk, om man frånser en eller annan mindre episod af det verkliga, poetiska värde, att den i alla tider kan göra sig gällande. Annorlunda är det visserligen med Horatius, hvilkens åtminstone flesta skaldestycken anslå strängar, de der alltid skola komma att vibrera uti ett menniskohjerta; men äfven innehållet uti hans dikter kan, om också, det medgifver jag, ej fullkomligt oförvanskadt, dock i det allra närmaste inhemtats genom en mångfald goda öfversättningar på både tyska och svenska, hvilka stå till buds. Jag anser således, att man i viss mån kan på latinstudiet nu för tiden med någon förändring tillämpa Geijers bekanta ord i afseende på segern vid Narva: »Den var ärofull, föga nyttig, manne den var skadlig?». Jag vill blott utbyta ordet: »ärofull» mot: ståtlig. Det låter visserligen mycket ståtligt att slå ikring sig med latinska fraser, men annars är i lifvet latinnet till föga nytta, och skadligt är det dels genom den skada, ungdomen tillfogas genom öfveranstängning, dels genom det rotfästade af falska asigter om, huru ett språk bör vara inrättadt, som så länge, äfven hos våra vetenskapsmän, varit rådande.

Det är på alla dessa skäl, jag anser utskottets motivering i första delen af betänkandet, den, som angår latinnet, vara fullkomligt berättigad och riktig. Hvad deremot angår den af några gjorda reservationen i afseende på ordandet om 1:sta klassens indragning, så skall jag ej hafva någonting emot, om denna del af motiveringen strykes. Den tanken torde ännu ej vara fullt mogen och sammanhänger med den föreställningen, att folkskolan skulle blifva en bottenskola, hvarifrån öfvergången skulle ske till de allmänna läroverken. Ifrån den teorien och till dess verkliggörande tror jag ännu återstår en mycket lång väg. Jag har således, som sagdt, ingenting emot att stryka den sagda delen af motiveringen, men får deremot på det varmaste tillstyrka bifall till utskottets förslag hvad angår såväl klämman som allt öfrigt utaf motiveringen, och vill ännu en gång påpeka, att jag alldeles icke tror, att Första Kammaren i detta fall gör sig skyldig till någon grundlagsvidrig åtgärd eller något förgripande på Kongl. Maj:ts prerogativ med hänsyn till Konungens ekonomiska lagstiftningsrätt; ty genom att uttala dessa pedagogiska tankar i motiveringen har Riksdagen icke gifvit Kongl. Maj:t någon som helst föreskrift, endast begagnat sig utaf den Riksdagen i 89 § regeringsformen medgifna rätt i detta afseende.

Jag yrkar således bifall till utskottets förslag i afseende på såväl kläm som motivering, lemnande öppen frågan om uteslutande af dessa omnämnda fyra rader angående första klassens borttagande.

Som tiden var temligen långt framskriden och ännu åtskilliga af kammarens ledamöter begärt ordet i förevarande fråga, hemstälde herr talmannen, att den fortsatta behandlingen af den föreliggande punkten måtte uppskjutas till aftonsammanträdet.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Kammaren åtskildes kl. 4,04 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
